

Arbetssterapeuten

Tidskrift för Sveriges arbetsterapeuter

6.16

Trosa kommun

**Arbetssterapeuter
ska minska behovet
av hemtjänst**

TEMA
Kommun

**Ida Kåhlin:
Skärpning,
kommuner!**

sid 5

FORSKNING

Äldrekollo från
olika perspektiv
sid 34

PORTRÄTT

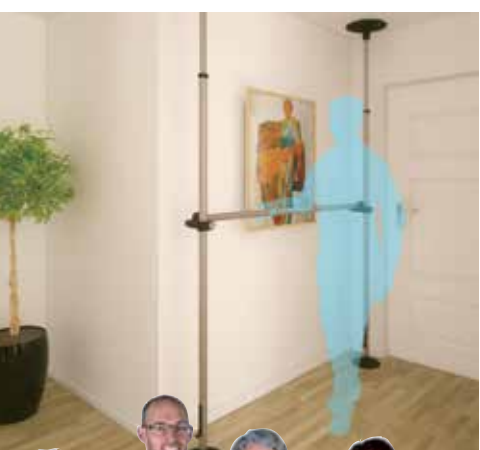
Ingrid Söderback
– pionjär inom
arbetsterapi sid 8

Kombinera
Gripo enligt egna
önskemål.

Se alla tillbehör på
svancare.se

Gripo Alu.

Stödstång som spänns
mellan golv och tak.

- ✓ Stöd där du behöver det
- ✓ Lätt att montera, flytta
och demontera
- ✓ Utnyttjar användarens
egna resurser

Gripo Alu är en flexibel stödstång som på ett enkelt och smart sätt spänns mellan golv och tak. Den ger användaren extra balans och säkerhet vid förflyttningar i hemmet. Gripo passar i alla hem och utrymmen och är mycket lätt att montera.

Vid sidan här kan du se olika användningsområden för Gripo. För att läsa mer och se filmer om Gripo med tillbehör, välkommen in på svancare.se.

Kontakta oss om du vill
veta mer om våra produkter.

0240-101 02 | info@svancare.se

 SVANCARE®
svancare.se

Arbetssterapeuten #6.16

”Vi kan inte lämna barn och ungdomar i sticket redan när de går ut grundskolan.”

s 17

- 5 **Ordföranden**
Skärpning!
- 6 **Nyheter**
- 8 **Porträttet**
Ingrid Söderback
– en pionjär inom
arbetssterapi
- 14 **Tema: Kommun**
Stor spännvidd
i kommunerna

Varenda unge ska med
Uppdrag: MAR

De sätter p före rehab
- 30 **Ledarskap**
Chef mittemellan
- 32 **Mitt jobb**
Kristina Lundh är
egenföretagare
- 33 **Krönika**
Spegelneuroner
hindrar jämlikhet

Koll på rättshaverister

s 38

- 34 **Forskning**
Kollo-koll
- 37 **Nya böcker**
- 40 **Förbundsnytt**

KATJA
ALEXANDERSON
Chefredaktör

Bra aktiviteter kräver kunskap

Musik. Äventyr. Teater. Water camp. Traditionellt. Sport. Djur. Valmöjligheterna känns näst intill oändliga i Stockholm stads kollokatalog för grundskolebarn. Här finns något för alla unga som behöver komma bort från stan, till subventionerat pris baserat på familjens inkomst. Någon äldre kollokatalog från kommunen finns däremot inte. Det borde det göra. Jag är övertygad om att många äldre skulle må gott av en sommarvistelse fylld med spännande innehåll. Det visar inte minst forskning från Lunds universitet som vi skriver om i det här numret. Och i den bästa av världar borde kolloverksamheterna ha tillgång till arbetssterapeutisk kompetens, så att aktiviteterna anpassas till deltagarnas förmågor.

Temat i den här tidningen är **kommun**, den sektor där numera flest av förbundets medlemmar jobbar, huvudsakligen med äldre men också inom många andra områden. Vi samtalar med förbundets professionsjurist **Dina Jacobson** och reder ut vad som gäller när du jobbar utanför den traditionella hälso- och sjukvården.

I Åtvidaberg är **Åsa Strömberg** chef för elevhälsan och hon ingår i ledningen för projektet **Samma Koll** med fokus på tidiga insatser för att stötta barn som riskerar att hamna i utanförskap. Hon berättar varför arbetssterapeuter har en viktig roll i det arbetet. Vi åker också till Malmö och träffa MAR:arna **Christina Ekdahl** och **Mia Svensson-Burghard**. Och så får du följa med till **Trosa kommun** som valt att satsa på förebyggande arbete och tidig rehabilitering i hemmet för att de äldre ska kunna klara sig själva längre och bo kvar hemma. Förhoppningen är att behovet av hemtjänst ska minska.

Utöver det möter du **Ingrid Söderback**, en av svensk arbetssterapis pionjärer och en av de första arbetssterapeuterna i landet som disputerade. Hon berättar om sitt långa yrkesliv i arbetssterapiens tjänst. Därtill nyheter, nya böcker och tips på hur du hanterar personer med rättshaveristiskt beteende och mycket mer.

ARBETSTERAPEUTEN

Utgivare: Sveriges Arbetssterapeuter
Box 760, 131 24 Nacka
Växel och medlemsjour:
08 507 488 00

www.arbetssterapeuterna.se
kansli@arbetssterapeuterna.se

Ansvarig utgivare: Ida Kåhlin
ida.kahlin@arbetssterapeuterna.se
08 507 488 03

Chefredaktör: Katja Alexanderson
katja.alexanderson@arbetssterapeuterna.se
08 507 488 25

Fotograf omslaget:
Jonas Eriksson

Layout: Gelinda Jonasson

Korrektur: Jane Bergstedt

Annonser: Lars-Göran Fransson
larsgoran.fransson@swipnet.se
08 640 12 20 • 070 630 82 25

TS-kontrollerad upplaga: 10 600

ISSN: 0345-0988

Grafisk form: Graffoto AB

Tryck: Exakta Print

LIVSKVALITET MED SOMNAS DAGPRODUKTER

– möjliggör en delaktig och meningsfull vardag!

KEDJEFILTEN

SOMNAKRAGEN

KEDJEVÄSTEN

Kontakta oss för att boka kostnadsfri visning på din arbetsplats!

Tel: +46 (0)31-301 17 20 | kundtjanst@somna.se | www.somna.se

Handbok

Webbutbildning

Anhörigskrift

Mobilapp

NOLLVISION

Ett utbildningspaket för en demensvård utan tvång och begränsningar

Svenskt Demenscentrum
demenscentrum.se/Nollvision

Karolinska Institutet utlyser härmed 2016 års stipendium i Ingela Petersson Lies minne

Stipendiet delas ut av sektionen för arbetsterapi, institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle (NVS), Karolinska Institutet (KI).

Tänkbara kandidater är nydisputerade arbetsterapeuter i Sverige som i handling visat sig verka för att forskningsanknyta grundutbildningsprogrammet för arbetsterapeuter, för ett internationellt samarbete, eller som utvecklar ny metodik inom arbetsterapiforskningen. Företrädesvis skall stipendiet användas för en resa.

Medel från fonden skall vartannat år utdelas till en stipendiat som föreslås till och beslutas av en fondkommitté om fem

personer bestående av två representanter för Ingela Petersson Lies familj, två lektorer/forskare vid sektionen för arbetsterapi, NVS, KI samt chefen vid sektionen för arbetsterapi, KI.

Förslag på lämplig stipendiat lämnas till Karolinska Institutet under perioden 1 oktober – 31 december 2016.

Stipendiet delas ut i samband med Arbetsterapiforum, som hålls den 10-11 maj 2017 i Malmö.

Ytterligare information och ansökningshandlingar hittas på:
<http://ki.se/nvs/ingela-petersson-lies-minnesfond>

Kommunen som arbetsgivare måste därför ta sitt ansvar och skapa förutsättningar för både kortare och längre kompetensutvecklingsinsatser på arbetstid.

Skärpning!

Den största andelen av oss arbetsterapeuter arbetar i dag inom kommunen. De flesta arbetar inom verksamheter riktade till äldre personer, men vi finns också inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning, inom socialpsykiatri, vid arbetsmarknadsenheter och, glädjande nog, allt oftare inom skolans elevhälsa.

Oavsett inom vilken kommunal verksamhet vi utför vårt arbete eller vilken tjänstebenenämning vi har, arbetar vi inom vår legitimationskompetens – så länge vi erbjuder individuella insatser. Att arbeta inom legitimationskompetensen innebär en skyldighet att arbeta i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen och utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Den teoretiska och praktiska kunskapsproduktionen inom arbetsterapi har ökat kraftigt de senaste 20 åren och fortsätter öka kontinuerligt i linje med omvärldens förändringar. Vi möter i dag nya grupper i behov av arbetsterapeutiska insatser och vi behöver nya verktyg i vår verktygslåda. Det innebär att för att vi ska kunna leva upp till våra legitimationskrav så krävs att vi i takt med dessa förändringar skaffar oss ny kunskap, kompetens och färdigheter i relation till vår yrkesutövning.

Trots detta vet vi i dag att kommunerna inte tar sitt arbetsgivaransvar när det gäller den kontinuerliga kompetensutveckling som vår legitimation kräver av oss. Det finns naturligtvis goda exempel, men de dåliga exemplen är tyvärr många fler. Gång på gång visar förbundets undersökningar att våra kommunalt anställda medlemmar är mindre nöjda med sin kompetensutveckling än kollegerna inom landsting, region och stat och gång på gång nås jag av information om att längre och kortare kurser för arbetsterapeuter blir inställda på grund av för få sökande. Inte inställda på grund av att arbetsterapeuter inte vill gå dessa kurser utan för att kommunala chefer inte lever upp till sitt arbetsgivaransvar och tillåter dem att delta i nödvändig utbildning.

Att detta fortgår kan jag inte acceptera. Förbundets framtidsanalyser visar att antalet arbetsterapeuter anställda inom kommunal verksamhet kommer att öka än mer framöver. Kommunala arbetsgivare måste därför ta sitt ansvar och skapa förutsättningar för både kortare och längre kompetensutvecklingsinsatser och för att vi blir fler kommunalt anställda arbetsterapeuter med magister-, master-, specialist- och forskarutbildning. Jag företräder en kunskapsbaserad profession och så ska den förbli.

I regeringens budget för 2017 avsätts 10 miljarder för att stötta kommunerna att bibehålla välfärden. En del av dessa pengar borde rimligen användas till arbetsterapeuters kontinuerliga behov av kompetensutveckling.

Så skärpning! Arbetsterapeuters insatser kan bidra till en mer patientsäker kommunal hälso- och sjukvård. Våra insatser kan spara pengar. Våra insatser kan bidra till utvecklandet av ett jämlikt och hållbart samhälle. Allt detta, och mycket mer, kan vi bidra med genom vår legitimationskompetens. Det är inte för mycket begärt att arbetsgivaren ger oss förutsättningar att leva upp till de krav legitimationen ställer på oss.

Följ mig gärna på Instagram och Twitter: @idakahlin

IDA KÄHLIN
Ordförande

Ligg steget före

Att bli förälder är stort och omvälvande, och att tänka på pensionen mellan blöjbyten och dagislämningar står kanske inte högst på "att göra-listan". Men valen i småbarnsåren påverkar hur du får det när du blir gammal. Därför lanserar pensionsmyndigheten webbsidan pensionsmyndigheten.se/foralder med matnyttig info för föräldrar.

I 24 timmar pågår OT24Vx, en gratiskonferens online som anordnas i samband med World OT Day, den 27 oktober. Läs mer på ot4ot.com.

6 minuter som kan göra skillnad för din lön

Ett av årets viktigaste mejl från förbundet bör snart landa i din inkorg – löneenkäten!

Ombudsman Carl Eos på Sveriges Arbetsterapeuter uppmanar alla medlemmar att fylla i löneenkäten.

– Det tar max sex minuter och ju fler som fyller i enkäten desto bättre blir statistiken. Som medlem har du tillgång till webbtjänsten Saco Lönesök. Där finns all lönestatistik för aktuellt år, både den som våra medlemmar rapporterar in och den

som kommer från arbetsgivare. För att förbundet ska ha en egen lönestatistik måste så många som möjligt svara på löneenkäten.

Carl Eos poängterar att alla yrkesarbetande medlemmars löneuppgifter är viktiga, oavsett yrkestitel. I början av 2017 kommer lönestatistiken för 2016 att finnas tillgänglig i Saco Löne-

sök som du når via *Min sida* på arbetsterapeuterna.se. Det fungerar både på datorn och i mobilen.

– Använd gärna statistiken som grund inför ditt lönesamtal eller när du söker nytt jobb.

Han fortsätter:

– Har du inte fått någon enkät kan mejlet ha fastnat i ditt skräppostfilter. Kontrollera din skräppostmapp. Mejla därefter lonenkat@arbetsterapeuterna.se och skriv ditt medlemsnummer samt att du saknar mejlet med länk till löneenkäten. Kolla också att dina kontaktuppgifter på *Min sida* stämmer, inte minst din mejladress. ■

FOTO: COLOURBOX

Om personcentrering med ministern

Sveriges Arbetsterapeuter har träffat hälso- och sjukvårdsminister Gabriel Wikström för ett samtal om bland annat personcentrering och arbetsterapi.

Att möta beslutsfattare och andra samhällsaktörer är en viktig del av Sveriges Arbetsterapeuters påverkansarbete för att synliggöra värdet av arbetsterapi. I mitten av september träffade förbundet hälso- och sjukvårdsminister Gabriel Wikström. På agendan

stod bland annat arbetsterapeuters bidrag till personcentrerad hälso- och sjukvård, jämlik hälsa och rehabilitering.

– Vi hade ett bra samtal med ministern, vi fick bland annat möjlighet att föra fram kvalitetsregistrens betydelse för att synliggöra arbetster-

apeutiska insatser och arbetsterapeuters bidrag för en förbättrad och mer jämlik hälsa, säger Ida Kåhlin, Sveriges Arbetsterapeuters förbundsordförande.

Med på mötet från Sveriges Arbetsterapeuter var även Karolina Behrnsten, 2:e vice ordförande, och Martin Östberg, utredare. ■

Alkoholpaus inför operation

Akademiska sjukhuset i Uppsala inför ett rekommenderat alkoholstopp på en månad inför planerade operationer på ortopedi och handkirurgi. Detta

eftersom det, precis som vid rökstopp, har visat sig öka chanserna för lyckad läkning, minska de komplikationer och snabbare återhämtning.

Arbetsmiljö på webben

Behöver er verksamhet ta ett nytt grepp på arbetsmiljöarbetet? På suntarbetsliv.se finns en ny webbutbildning speciellt riktad mot kommun och landsting. Den vänder sig både till skyddsombud och chefer.

FOTO: COLOURBOX

Integration på schemat

Integration är en ny arena för arbetsterapeuter. Men vad behöver man kunna? Och på vilka områden kan arbetsterapeuter bidra? Det diskuterade lärare och studenter vid Linköpings universitet häromveckan.

Text & foto: Marika Sivertsson

Under en intensiv temadag i september träffades omkring 60 arbetsterapeutstudenter och lärare i ett av de gamla fabriks- husen vid Motala Ström i Norrköping. Där fanns också representanter från Migrations- verket, flyktingsamordnare, integrationssamordnare och flyktingboenden.

De flesta av presentatörerna vittnade om att processen varje

flykting måste gå igenom efter ankomsten till Sverige under- lättas av aktivi- tet, av att få använda de egna resurserna.

– Vår teori går hand i handske med de behov som uppstår, konstaterar univer- sitetsadjunkten Tove Törnqvist, Linköpings universitet, LiU.

Hon påpekar att migration, integration och åldrande är de största utmaningarna för sam- hället de närmaste åren, men att det finns utrymme endast för åldrande i kursplanen för

arbetsterapeutprogrammet. Det löstes alltså med en full- späckad temadag. Initiativet togs redan förra hösten, och student- er och lärare har under året arbetat sida vid sida med för- beredelserna. Under ett antal träffar har idéer bollats och nätverk inventerats – samtliga föreläsare har någon kontaktyta med arrangörerna.

– Vi ville skapa möjligheter för diskussion där studenter och

lärare kan träffas som jämlikar. Vi kommer in med olika perspektiv. Studenterna är experter på sig själva, och har bidragit till att dagen har

utformats på ett sådant sätt att många ville komma, fortsätter Tove Törnqvist.

Hon har själv ingått i arran- görgsgänget tillsammans med bland andra studenten Robert Bäck Öberg. Båda lyfter fram det starka engagemang för migra- tion och integration som finns bland studenterna, dels som en

Studenten Robert Bäck Öberg och Tove Törnqvist, universitets- adjunkt, har tillsammans med andra lärare och studenter arrangerat temadagen om integration och migration.

medmänsklig fråga och dels för att människor av skiftande bakgrund kommer att utgöra en allt större del av klienterna i framtiden.

– Vi som studerar till arbets- terapeuter vill ju in på den här nya arenan. Då behöver vi veta vad som finns – var någonstans ska vi sträva efter att komma in? Och vad behöver jag som student göra för att förbereda mig, säger Robert Bäck Öberg.

Integrationsfältet är ännu rela- tivt okänd mark för arbetstera- peuter. Men under temadagen stod klart att nyanlända löper stor risk att utveckla ohälsa om de inte får ordentligt stöd i att skapa ett bra liv i Sverige. Här finns ett stort behov av före- byggande arbete, och det är här

arbetsterapeuternas kunskap har börjat efterfrågas.

– Vi är bra på att hitta förmåg- an hos individer. Vi har aktiv- itetsperspektivet och helhets- perspektivet, och vi kan med utgångspunkt från det ge verk- tygen för integration och hälsa, konstaterar Robert Bäck Öberg.

Intresset att delta var stort, även utanför LiU. Arbetsför- medlingen ville få delta med personal från lokalkontoren i närheten, men fick inte plats.

– Vi fick väldigt stor uppslut- ning och det är roligt att se hur studenterna verkligen brinner för frågorna. Vi får fundera över hur vi kan utveckla det här initiativet framöver – om det finns möjlighet med sam- verkansprojekt till exempel, säger Tove Törnqvist. ■

Under nästan 50 år som arbetsterapeut har **Ingrid Söderback** kämpat för professionens utveckling. Tron på att arbetsterapi bidrar till hälsa och meningsfullt liv i gemenskap driver henne än i dag. Text: Katja Alexanderson Foto: Alexander Mahmoud

Pionjär

Stockholm tidigt 1960-tal. En ung Ingrid Söderback diskar grötgrytor i köket på Ersta sjukhus. Efter en tid får hon flytta upp till avdelningarna, där 20 patienter ligger i samma sal. Diskar efter operationer.

– Ersta med sin kristna grundsyn var ett bra ställe att bli vuxen på.

En dag kommer undersköterskan Gunni och säger: ”Du som kan knyppla, väva, brodera och sy kan ju bli arbetsterapeut”. Men varken hon eller Ingrid har någon aning om vad en sådan gör. Det är en fråga Ingrid funderat mycket på under sitt långa yrkesliv i arbetsterapins tjänst – vi återkommer till det. Hon får höra att det krävs mentalpraktik och den gör hon på Beckomberga, 21 år gammal.

– Helt utan utbildning, det är skandal. Det här med att patienter kunde vara våldsamma, jag vet inte hur jag klarade det. Men jag kommer ihåg att jag blev hotad med sax och kniv.

Egentligen skulle hon inte ha åkt till Stockholm. Efter att ha tagit realen – studentexamen var inte att tänka på för en flicka från arbetarklassen – utbildar hon sig först till klännings-sömmerska. Planen är att bli textillärare. Men plötsligt görs lärarutbildningen om till treårig och hon kommer inte in. Hem till lilla Sävsjö vill hon inte. Tack vare en diakonissa får hon jobbet på Ersta. Hon träffar sina barns pappa och blir kvar i huvudstaden. Söker in på Nyckelviksskolan på Lidingö och lär sig hantverk tillsammans med andra blivande arbetsterapeuter. Får jobb som terapibiträde och senare arbetsterapiassistent på rehabiliteringskliniken på Danderyds sjukhus 1965–1966. Än i dag är hon stolt över att hon fick tjänsten bland många sökande.

– Det var en jättebra skola för att förstå vad

arbetsterapi är. Där fanns överläkare Bo Bjerner och arbetsterapeut Ingrid Hildebeck som blev en förebild för mig. Till exempel tvingade hon oss assistenter att gå med baktunden högerarm i en vecka för att förstå hur patienter med hemiplegi hade det.

Men Ingrid vill inte vara assistent hela livet och 1966 börjar hon på den nystartade arbetsterapeututbildningen i Umeå tillsammans med 15 andra.

”Det är en mänsklig rättighet att vara sysselsatt.”

– På politikernivå hade man inte förstått vad arbetsterapi är, så man tillsatte lärare som inte var arbetsterapeuter. Men vi fick en jättebra medicinsk utbildning och den har jag haft stor nytta av.

Studenterna kämpar för förändring, åker till Stockholm och tjarar sig till lärare med rätt bakgrund. Arbetsterapeuterna Inga-Britt Bränholm och Gunnel Nelson anställdes, och blev viktiga förebilder för studenterna.

Det här är inte sista gången Ingrid Söderback är tvungen att hantera omgivningens bristande kunskap om arbetsterapi. ”Nalle, tack!” stod det till exempel på den första remissen hon fick som nyexaminerad arbetsterapeut på ortopediska kliniken på Södersjukhuset i Stockholm. Läkaren tyckte att hon skulle fixa material så att en sängliggande patient kunde sy ett mjukisdjur.

Tillbaka på Danderyds sjukhus arbetade hon med rehabilitering av personer med förlamning. (Då talade man enbart om de fysiska funktionsnedsättningarna och inte om de bakomliggande »

Ingrid Söderback

Gör: Docent i arbetsterapi. Snart 50 år som arbetsterapeut, har arbetat på bland annat KI och Uppsala universitet. Är knuten till Jönköpings universitet.

Forskningsintressen: Kvalitet, evidens och kliniska metoder för att bevisa effekter av arbetsterapi, medicinsk rehabilitering av hjärnskadade, arbetsförmåga, klinisk bas för utförande av arbetsterapi.

Familj: Barn och barnbarn.

Fritidsintressen: Fotografi, trädgård och matlagning.

hjärnskadorna orsakade av stroke, vilket är allmän kunskap i dag.) Patienterna var mestadels män i femtio-, sextioårsåldern, ofta välbärgade. Snickra, väva och arbeta med keramik återfanns bland aktiviteterna som erbjöds.

– Jag insåg snabbt att de inte gillade att slipa brädor. Så jag frågade, min kanske allra bästa mentor, chefsarbetsterapeuten Gunilla Myrin, om jag fick ”slänga ut” brännugnen till leran. Det fick jag. På platsen ordnade jag en spelhåla med anpassade spel, som till exempel fia med stora grepp. Det gick hem.

Sedan började man även ge patienterna kognitiva träningsuppgifter att göra hemma. Det nya arbetssättet blir framgångsrikt och Ingrid Söderback får uppdraget att skapa ett omfattande ”papper och penna”-material med arbetsblad. 1982 får hon det publicerat – det är med på hennes topp-tre-lista över saker hon är stolt över i yrkeslivet. Lite slumpartat leder träningsmaterialet in henne på forskarbanan.

En av psykologerna på Danderyd påpekar att hon måste utvärdera materialet vetenskapligt annars kommer någon annan att ”sno” det. 1988 kommer avhandlingen *Training intellectual functions in patients with acquired brain damage*.

Hon är den tredje arbetsterapeuten i Sverige som disputerar. Det är inledning på en lång akademisk karriär på bland annat Vårdhögskolan i Stockholm, Karolinska institutet och Uppsala universitet. Ett av huvudintressena är arbetsförmåge bedömningar. Ett annat är kvalitet, evidens och kliniska metoder för att bevisa effekter av arbetsterapi. Det senare tycker hon är den stora utmaningen för arbetsterapeutisk forskning, som hon upplever under senare år har haft slagsida åt bedömning snarare än forskning i de åtgärder som är specifika för arbetsterapi.

Vid den här tiden var det ensamt att vara arbetsterapeut i en medicinskt dominerad universitetsvärld. I början, mitten på 1990-talet fanns bara drygt tio disputerade arbetsterapeuter i hela landet.

– Allt i mitt liv har varit väldigt mycket slump. Jag möter människor som säger ”gör det här” och så har jag gjort det, och hamnat i nya sammanhang och nya utmaningar. Det har gjort att jag ofta känt mig

som en elefant på en spindeltråd. För mig symboliserar det att komma in i en främmande miljö och den speciella kultur som finns inom akademi och vetenskap – och ändå kunna anpassa mig och hitta diplomatiska lösningar i samverkan med inblandade parter.

Det var inte lätt alla gånger, en mentor i den akademiska världen hade förenklat tillvaron. Hon hittar kraft hos nära och kära, har ett eget nätverk utanför jobbet som hon kan bolla med när det behövs. 1994 blir hon docent vid Karolinska institutet, det är också med på topplistan över yrkesstoltheter. Arbetet leder ut i världen, hon möter inspirerande kolleger i andra länder, deltar i konferenser, får redaktörsuppdrag och publicerar sig i internationella tidskrifter. Pedagogik och lärande är andra områden som engagerar. Hon undervisar och handleder såväl grund- och masterstudenter som doktorander.

Under årens lopp har hon sett utvecklingen av svensk, och internationell, arbetsterapi. Från sysselsättning till funktions- och aktivitetsvetenskap. Från att det knappt fanns några tekniska hjälpmedel, till sjuttioalet när alla fick allt, till i dag när mycket ansvar att hitta hjälpmedel är tillbaka hos klienterna. Från att arbetsterapeuter hade gruppträning för personer med Parkinsons sjukdom till att det i dag finns L-dopa och nästan inget behov av den typen av funktionsträning.

– Arbetsterapi är väldigt beroende av den medicinska och sociala utvecklingen. Vi finns där politiker har råd att betala, och ser ett behov.

Hon fortsätter:

– Utmaningen att göra arbetsterapi allmänt känd som hälsobringande verksamhet driver mig vidare. Min tro på att arbetsterapi bidrar till hälsa och meningsfullt liv i gemenskap, eftersom det är en mänsklig rättighet att vara sysselsatt.

Att kunna visa att arbetsterapi har effekt tror hon är avgörande för framtiden, annars kommer resurserna att dras in. Men för att öka kunskapen bland såväl beslutsfattare som allmänheten krävs ord och begrepp för att kunna svara på den återkommande frågan: ”Vad gör en arbetsterapeut?” Ingrid brukar ställa den till människor hon möter och har fått

de mest varierande svar, även från arbetsterapeuter. Att säga att man jobbar med rehabilitering tycker hon är att smita från frågan. Det gör många och vad betyder det egentligen? Andra löser det genom att ge exempel på vad de gör. Själv tycker hon att har kommit ett stort steg närmare svaret genom sitt arbete som redaktör för andra upplagan av *International Handbook of Occupational Therapy Interventions* (för mer info gå in på springer.com och sök på Söderback). Första upplagan kom 2009, publiceringen finns också med på hennes topp tre i yrkeslivet. När hon skulle organisera de olika evidensbaserade interventionerna utkristalliserade sig fyra olika kategorier. Och när hon sedan fick möjlighet att göra en andra upplaga arbetade hon vidare på denna taxonomi och dess

Ingrid Söderback har under ett långt yrkesliv brutit mark för arbetsterapi i Sverige. Hon tror att arbetsterapeuter framöver kommer att ha en allt viktigare roll att spela i kommunerna. Inte bara inom äldreomsorg och rehab, utan även inom socialpsykiatri, arbetsrehabilitering och skolan.

definitioner av begreppen. Det har mynnat ut i ett förslag till ett ramverk för åtgärder inom arbetsterapi: *Occupational Therapy Intervention Framework (OTIF)*.

Ingrid Söderback föreslår att arbetsterapeuters yrkesroll och målen med arbetsterapi kan delas upp i: *Adaptiva åtgärder* – arbetsterapeuter hanterar och underlättar klientens anpassningar i miljön och personligt. *Lärande åtgärder* – arbetsterapeuter undervisar och klienter lär sig, eller lär sig på nytt, att utföra sysslor. *Sysselsättande åtgärder* – arbetsterapeuter möjliggör att klienter är meningsfullt sysselsatta med optimal livskvalitet. *Förebyggande åtgärder* – arbetsterapeuter förebygger ohälsa och understödjer klienters förmåga att uppehålla hälsa och välbefinnande i aktiviteter.

Hon vill gärna väcka ett intraprofessionellt samtal i frågan om hur arbetsterapeuter presenterar åtgärder i arbetsterapi.

– Jag hoppas att många arbetsterapeuter vill delta i en sådan diskussion. Arbetsterapiforum i Malmö kan bli ett utsökt tillfälle, men jag tar gärna emot kommentarer redan nu. ¶

Mål: öka antalet arbetsterapeuter!

NY BROSCHYR SOM MARKNADSFÖR ARBETSTERAPEUTYRKET

I dag är efterfrågan på arbetsterapeuter större än tillgången. Det behöver vi försöka ändra på. Alla, oavsett var man bor i landet, ska ha möjlighet att få träffa en arbetsterapeut.

Ett led i att få fler att välja att bli arbetsterapeuter är den nya broschyren *Arbetsterapeut – ett framtidsyrke*, som vi har tagit fram. Den innehåller inspirerande information om yrket och om utbildningen och syftar till att locka gymnasielever och andra intresserade att vilja bli arbetsterapeut.

BESTÄLL OCH DELA UT

Vi skickar regelbundet ut broschyren till gymnasieskolor och studievägledare, men vi behöver större spridning än så! Ska du träffa potentiella arbetsterapeuter i något sammanhang, välkommen att kostnadsfritt beställa ett antal broschyrer att dela ut. Du hittar den på arbetsterapeuterna.se/framtidsyrke, där den också finns att ladda ner som pdf. Information om yrket och utbildningen finns också samlat på arbetsterapeuterna.se/bliarbetsterapeut.

HALLÅ DÄR!

Inger Ahlstrand som tillsammans med Petra Wagman och Mathilda Björk fått 207 000 kronor av Afa Försäkring för att studera balans i vardagens aktiviteter hos personer med reumatoid artrit, RA, i yrkesverksam ålder.

FOTO: DENISE PERMERUD

Grattis till forskningspengarna!

– Det känns jättekul, vi fick alla pengar vi ansökte om och det brukar man aldrig få. Afa brukar vara ganska svårflörtade annars, så de måste tycka att det här är en viktig målgrupp.

Berätta lite om vad ni ska göra ...

– Tidigare studier som vi har gjort har visat att personer i yrkesverksam ålder kan ha svårt att hitta balans i vardagens aktiviteter. Med de nyare läkemedlen, som kom för

15–20 år sedan, och multiprofessionella insatser förväntar sig både personerna själva och omgivningen att man ska fortsätta jobba. De klassiska reumatiska händerna och ledförändringarna är ovanliga numera. Men många har ändå smärta som gör att andra aktiviteter prioriteras bort. Man orkar inte med fritidsaktiviteter, gå och träna, leka med barnen, gå ut och shoppa med vännerna, utan i stället läggs kraften på arbetet. Smärtan syns inte heller utåt vilket gör att man kan mötas av oförståelse i yrkeslivet inför att du kanske behöver flexibla arbetstider eller inte klarar av tunga lyft.

Nu vill vi studera närmare vilka aktiviteter som personer upplever som viktiga och hur det relateras till aktivitetsbalans. Datamaterialet är redan insamlat i en tidigare enkät och nu ska vi enbart titta på personerna i yrkesverksam ålder. I gruppen är 77 procent kvinnor vilket återspeglar hur RA fördelar sig i befolkningen.

Hur kan resultaten användas framöver?

– Vår studie kommer att bidra med ny kunskap om personer i yrkesverksam ålder med RA, det vill säga dagens patienter. I dag finns ingen forskning om aktivitetsbalans för den gruppen. Med hjälp av forskningen blir det förhoppningsvis lättare att fånga upp de här personerna och stödja dem i att hitta strategier för att få balans i vardagen. Vi räknar med att vara klara i slutet av nästa år.

Vid ytterligare frågor kontakta Inger Ahlstrand, Hälsohögskolan Jönköping University, inger.ahlstrand@ju.se.

Finn fallriskerna!

På Patientsäkerhetskonferensen (se nedan) ordnade förbundet en uppskattad tävling. Hittar du fallriskerna?

TECKNING: LINDA GUSTAFSSON

Säkerhet i fokus på konferens

För första gången var Sveriges Arbetsterapeuter medarrangörer till Patient-säkerhetskonferensen den 21–22 september på Älvsjö-mässan. Förutom en utställningsmonter hade förbundet ett inslag på vårdskadetorget kring fall och fallprevention. Där medverkade Linda Gustafsson, MAR från Malmö och ledamot i kvalitetsrådet, med ett inslag om att "utmana dina sinnen". Deltagarna fick prova på hur det är att gå en liten hinderbana med olika förutsättningar för att känna på hur balansen påverkas av exempelvis nedsatt syn och hörsel.

För att uppmärksamma arbetsterapeuters arbete i hemmiljöer hölls också en tävling om att "hitta fallriskerna". Tävlingen blev uppskattad med över 100 deltagare.

Sveriges Arbetsterapeuter hade också ett seminarium kring fall och fallprevention som handlade om interventionen och studiecirkeln *Aktiv livsstil hela livet* där Hans Jonsson, leg. arbetsterapeut och docent från KI, och Anne Claesson, fysioterapeut från Akademiskt primärvårdscentrum, medverkade.

113

abstract kom det in till Arbetsterapiforum som hålls i maj i Malmö nästa år. Programmet släpps den 17 november.

Ordföranderåd i Oslo

I slutet av augusti samlades de nordiska arbetsterapeutförbundens ordförande i Oslo. Sveriges Arbetsterapeuter representerades av ordförande Ida Kählin (via länk) och 1:e vice ordförande Anna Ström. Mötet fokuserade på hur de nordiska förbunden kan bidra till att utveckla hållbar och kostnadseffektiv hälso- och sjukvård. Forskarna och arbetsterapeuterna Magnus Zingmark och Hanne Tuntland var inbjudna och talade om hälsoekonomiska effekter ur ett arbetsterapeutiskt perspektiv.

– Det var ett givande möte och framöver kommer förbunden att driva ett gemensamt projekt på området. Det stärker samarbetet med våra nordiska grannar, vilket är bra då våra länder har många likheter, säger Anna Ström.

I anslutning till mötet hade även SJOT årsmöte och Ida Kählin valdes till ordförande för tidskriftens stiftelse.

Tema personcentrering

Förbundets kvalitetsombudskonferens handlade i år om arbetsterapi och personcentrering.

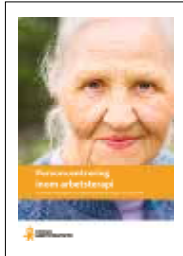
Konferensen hölls den 8-9 september i Nacka. Den andra dagen var även öppen för andra kvalitetsintresserade. Sammantaget deltog närmare 40 personer.

Den andra temadagen inledades med en inspirationsföreläsning av Maureen Bisogno, tidigare vd för Institute for Health Improvement (IHI) i USA, som arbetar med förbättring av hälso- och sjukvård. Utgångspunkten var frågan: "What matters to you?" Bara genom att ställa frågan om vad som är viktigt i stället för vad som är problemet skapas en bättre grund för ett möte mellan person och vården. Maureen lyfter arbetsterapeuter som en yrkesgrupp som kan ta en ledande roll i arbetet med personcentrering.

Den efterföljande workshopen hölls av Greta Häggblom Kronlöf, arbetsterapeut och forskare bland annat vid GPCC i Göteborg. Där problematiserades det kring personcentrering och om vi arbets-

terapeuter verkligen alltid arbetar så personcentrerat som vi tänker. Workshopen landade i en rad konkreta förslag på vad vi själva kan göra både inom professionen och hur vi kan vara med och bidra till en ökad personcentrering inom hälso- och sjukvården.

Under dagarna presenterades också den nya skriften om personcentrering inom arbetsterapi som Sveriges Arbetsterapeuter tagit fram. Skriften kan användas för att informera andra professioner, chefer och beslutsfattare om hur arbetsterapi kan bidra till personcentrering inom hälso- och sjukvård. Skriften finns att ladda ner på webben, arbetsterapeuterna.se/personcentrering.

CHRISTINA LUNDQVIST
Professionsutvecklare

Arbetsterapeuten

Vad vill du läsa om i din medlemstidning?

Hjälp oss göra Arbetsterapeuten så intressant och angelägen som möjligt. Hör av dig till chefredaktör Katja Alexanderson på katja.alexanderson@arbetsterapeuterna.se.

LIVSVIKTIGA HJÄLPMEDEL

– för livsviktiga människor

VARFÖR BOLLAR?

Bollarnas rörliga punktvisa tryck mot kroppen ger hjärnan påfyllning av information om individens kroppsuppfattning. Detta ger en tydlig avgränsning av kroppen och skapar en lugn, trygg och samlad känsla.

Protac Bolltäckne™ – bäddar för bättre och djupare sömn

Protac MyFit Bollväst® – ger ro och energi dagtid

Protac Bolldyna® – ger ro i sittande och ökat koncentration

Protac Knead Me® – ger möjlighet till återhämtning

Komikapp®
GÖR MORGONDAGEN MENINGSFULL

komikapp.se
Stormhallsvägen 4, Varberg.
Telefon: 0340-66 68 70

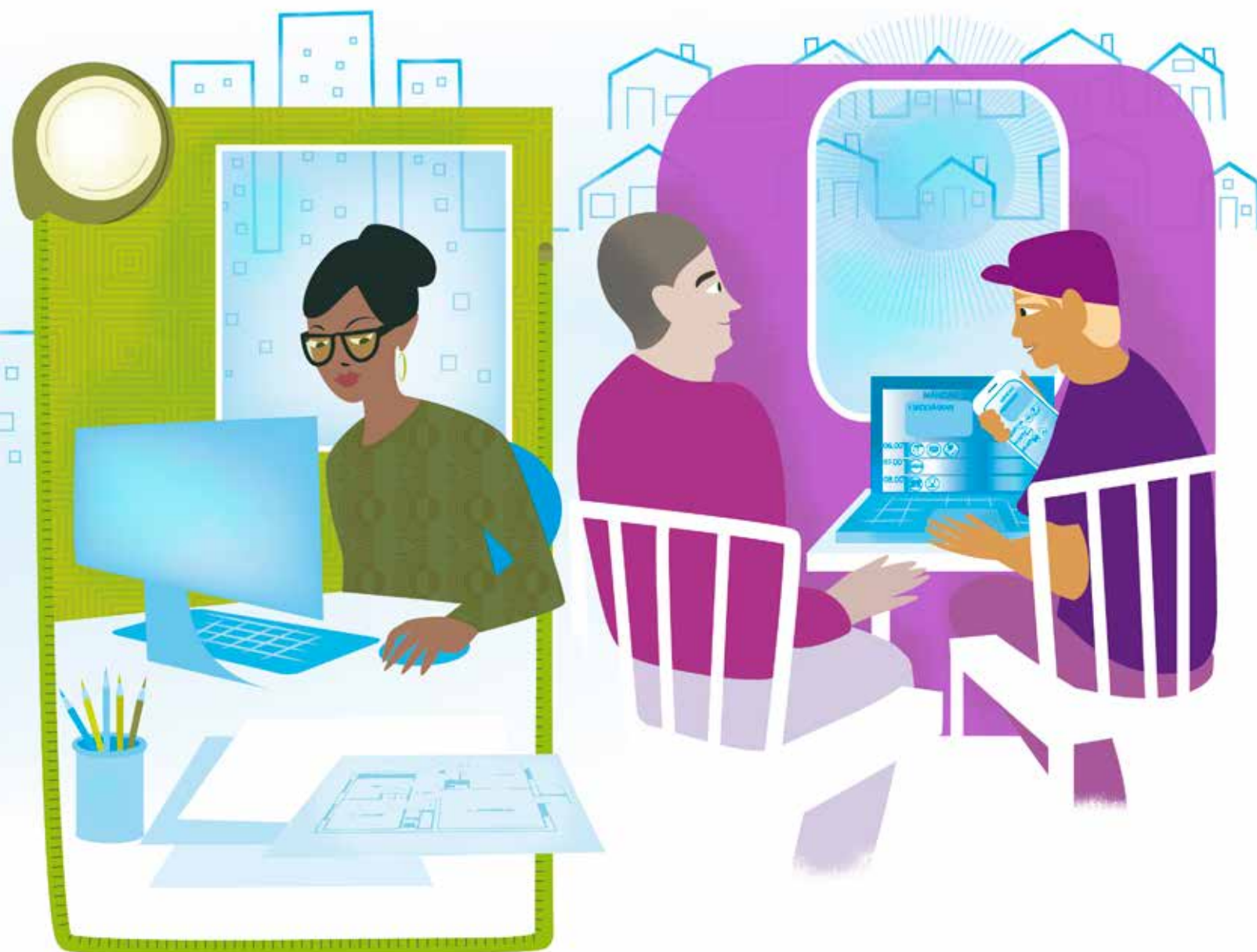

Stor spännvidd

Numera är kommunerna landets största arbetsgivare för förbundets medlemmar. Och jobben spänner över många områden – från äldreomsorgen till skolan. Följ med till Åtvidaberg och Kinda, Malmö och Trosa.

Text: Katja Alexanderson Illustration: Christina Andersson

Vid millennieskiftet var runt 2 500 av förbundets medlemmar kommunanställda, i dag är det närmare 3 700. Och 2014 passerade kommunerna landstingen som största arbetsgivare. Numera finns arbetsterapeuter på allt fler ställen och i allt fler roller – som handläggare för bostadsanpassning, på skolor, inom socialpsykiatri, hem-

i kommunerna

sjukvården, LSS-området, men förstås också inom äldreomsorgen och kommunal rehab. Det är en utveckling som Ida Kåhlin, ordförande i Sveriges Arbetsterapeuter, ser positivt på.

– Samhällsutvecklingen gör att det finns ett stort och växande behov av arbetsterapeuter i kommunerna. Trenden går mot

att vårdtiderna på sjukhus blir allt kortare. Vi har också en åldrande befolkning som gör att fler kommer att behöva såväl förebyggande insatser som rehabilitering. Och vi vet att arbetsterapeuter kan göra stor skillnad i skolan och öka förutsättningarna för fler barn att klara sin skolgång.

Samtidigt som Ida Kåhlin ser stora möjligheter med fler arbetsterapeuter i kommunal tjänst poängterar hon att det ställer krav på kommunerna att ha hälso- och sjukvårdspersonal anställd.

– För att arbetsterapeuter ska kunna leva upp till legitimationens krav på att arbeta enligt vetenskap och beprövad

»

erfarenhet krävs att man får tillräckligt med kompetensutveckling. Tyvärr vet vi att det inte alltid ser ut så i kommunerna, förbundets undersökningar visar att många kommunanställda upplever att de får alldeles för lite möjligheter till fortbildning.

Att arbeta kommunalt, utanför den traditionella hälso- och sjukvården, gör också att jobbet delvis regleras av annan lagstiftning, som exempelvis socialtjänstlagen, förvaltningslagen och LSS. Samtidigt har legitimerad personal alltid ett yrkesansvar när de verkar inom sin legitimationskompetens och omfattas då även av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Förbundets professionsjurist Dina Jacobson har till exempel genom åren fått många frågor om i vilka situationer kommunanställda arbetsterapeuter är skyldiga att föra journal.

– Arbetar du inom äldreomsorgen är det inga konstigheter, där finns redan system för journalföring. Frågorna brukar uppstå på socialförvaltningar, arbetsmarknadsförvaltningar och liknande. Man kanske är ensam arbetsterapeut utan andra legitimerade kolleger och har en chef som inte är hälso- och sjukvårdsutbildad.

Hon förklarar att som legitimerad är du alltid hälso- och sjukvårdspersonal. Men dina skyldigheter som legitimerad inträder när du arbetar inom hälso- och sjukvårdens område, det vill säga inom din legitimationskompetens.

– Tumregeln är att fråga sig själv: Vad har jag blivit anställd för? Chefer och bostadsanpassningshandläggare har nytta av sin arbetsterapeututbildning i arbetet, men den är inte nödvändig. Men när du använder din kompetens för att till exempel utreda och bedöma enskilda personers arbetsförmåga arbetar du inom legitimationskompetensen. Individinriktade insatser bedöms alltid som hälso- och sjukvård.

Är man däremot anställd som handläggare, till exempel inom bostadsanpassning, så arbetar man i regel inte inom hälso- och sjukvårdens område.

– Här gäller det att skilja på sina roller. Det är intygen och andra underlag som ska bedömas och inte personen. Det gäller att tänka att man är handläggare i första hand. Då agerar du utifrån förvaltningslagen och är en myndighetsutövare.

För gruppaktiviteter inom din legitimationskompetens fungerar det på samma sätt som i landstingsvården – de behöver inte journalföras.

– En arbetsterapeut i skolan som stöttar pedagogerna i hur de ska tänka med anpassningar för eleverna behöver inte föra journal. Men börjar man träffa enskilda elever och börjar utreda och följa upp, då blir det hälso- och sjukvård. I den delen blir skolan vårdgivare.

Hon fortsätter:

– Gränsen mellan generell och individuell nivå är förstås inte knivskarp, det kan vara en glidande skala. Man får använda sitt eget omdöme och sunda förnuft, och fråga om man är osäker.

Dina Jacobson påpekar att som vårdgivare har den aktuella förvaltningen ett övergripande arbetsgivaransvar enligt hälso- och sjukvårdslagen att

säkerställa att det finns fungerande system och rutiner för dokumentation. Och om inte arbetsgivaren, ytterst verksamhetschefen, tar det ansvaret på allvar får man som enskild arbetsterapeut helt enkelt göra så gott man kan utifrån förutsättningarna.

Men även insatser som inte kräver journalföring enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen kan enligt annan lagstiftning behöva dokumenteras. Självklart påverkar också arbetsgivarens egna rutiner på området. Dina Jacobson tycker därför att nyanställda inom kommunen bör få en genomgång av arbetsgivaren om vilka krav som gäller i den specifika verksamheten.

I en sådan genomgång tycker hon också att det är lämpligt att gå igenom tystnadsplikt- och sekretessreglerna. Det är viktigt att komma ihåg att samarbete mellan olika verksamheter i kommunen i princip alltid kräver samtycke från berörda personer.

Slutligen poängterar hon att man som legitimerad personal förvisso har ett stort ansvar för att hålla sig uppdaterad och utöva sitt yrke enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, men att arbetsgivaren är skyldig att se till att förutsättningarna finns för att göra det.

– Jag tycker att arbetsgivare ska se det som en kvalitetsstämpel att ha legitimerad personal, och inte som ett hinder. Med legitimationen kommer ett personligt yrkesansvar att arbeta enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. ■

”Gränsen mellan generell och individuell nivå är förstås inte knivskarp, det kan vara en glidande skala.”

Med fler kompetenser i skolan ska barn som behöver stöd identifieras tidigt, och få möjlighet till stöd. I projektet *Samma koll* kommer arbetsterapeutens roll i skolan också att utvärderas. (Barnen på bilderna har inte med texten att göra.)

Varenda unge ska med

Kommunerna Åtvidaberg och Kinda tänker nytt och satsar stort för att undvika utanförskap. I projektet *Samma koll* ska skolorna samarbeta med arbetsterapeuter, socionomer och psykolog för att tidigt identifiera och stötta de skolbarn som riskerar att inte klara målen.

Text: Marika Sivertsson Foto: Peter Holgersson

Den lilla flickan i femte klass vars blick slocknat lite mer för varje vecka, hon är en. Pojken som alltid har fel skor på vintern är en annan. Om femton år saknar de allt som ger ett gott liv. Och sett i backspegeln har ofta redan skolpersonalen i mellanstadiet förstått vad som är på väg att ske.

Utan gymnasiebehörighet är risken för

utanförskap stor. I Åtvidaberg saknar 17 procent av årets nior behörighet till gymnasieskolan, jämfört med riksnittet på 14 procent. Många av barnen bakom siffrorna kommer aldrig att kunna kompensera för den svåra starten. En del av dem upptäcks först när de lämnar högstadiet, andra har varit identifierade av socialförvaltningen

sedan tidigare eftersom de vuxit upp i familjer med sociala svårigheter.

Men de närmaste åren kommer skolbarnen i Åtvidaberg och grannkommunen Kinda att få bättre förutsättningar att klara behörigheten till gymnasieskolan och undvika framtida utanförskap. I projektet *Samma Koll* som drar igång i höst får två arbetsterapeuter en central roll.

Skolan överlag behöver bli modigare och testa att ta in nya funktioner, anser Åsa Strömberg, chef för elevhälsan i Åtvidaberg:

– Det har inte funkat hittills att stötta de här barnen och då måste vi pröva nytt. Vi »

kan inte lämna barn och ungdomar i sticket redan när de går ut grundskolan, vi vet ju att en gymnasieutbildning är avgörande för om man ska klara att ta sig ut på arbetsmarknaden.

Åsa Strömberg ingår i ledningen för Samma Koll, som har tilldelats 11 miljoner kronor av Samordningsförbundet Centrala Östergötland, där kommuner, regionen, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ingår. I tre och ett halvt år ska en metod och en modell utarbetas för att tidigt upptäcka och stötta de barn som riskerar att inte nå målen i årskurs nio.

Modellen utgår från den samordnade individuella plan, SIP som redan finns, där socialtjänst och hälso- och sjukvård är sammankallande. Modellen kallas Utökad Samordnad Individuell Plan, och innebär att skolan inkluderas i samverkan. Den förutsätter vårdnadshavares godkännande, och stor del av utbildningsinsatserna i projektet är inriktade på att stärka föräldrar och på personalens bemötande av familjer.

– För att vinna föräldrars förtroende för att samarbeta behöver vi nå fram med att vi alla vill barnets bästa. Det kan vara en lång process och det ställer höga krav på den personal som medverkar, säger Åsa Strömberg.

I Samma Koll ingår samtliga elever i årskurs 4 till 9 i Åtvidaberg och Kinda, 800 respektive 600 elever. De barn som behöver insatser kan upptäckas tidigt, och det ger bättre förutsättningar att hjälpa.

– När vi identifierar människor i utanförskap och följer trådarna tillbaka i deras liv visar det sig att människor i omgivningen ofta mycket tidigt har förstått hur det skulle gå. Detta är vad vi vill komma åt: då borde vi också kunna hitta arbetssätt för att undvika den individuella katastrof det innebär att inte klara sitt liv, säger Åsa Strömberg.

Två arbetsterapeuter, två socionomer och en psykolog anställs i projektet. De kommer att arbeta tillsammans med skolpersonal, socialförvaltning och sjukvård.

– Jag har stött på några kommuner som anställt arbetsterapeuter som stöd i skolan. Men i de flesta skolsammanhang har man inte ens funderat över möjligheten. Utan att veta säkert hur det ser ut på socialförvaltningar i landet så gissar jag att de inte är välrepresenterade där heller. Jag tror att gemene man tänker att arbetsterapi hör sjukvården till. I projektet vill vi bredda det perspektivet.

Projektet kommer att utvärderas löpande med hjälp av forskare och Åsa Strömberg är särskilt nyfiken på att få se vilka vinster som finns i arbetsterapeuternas

roll. Eftersom arbetsterapiens roll i skola och socialtjänst är helt oprövad i Åtvidaberg och Kinda kommer det att vara en viktig del i projektet. Under vägen kan det innebära att övriga roller i verksamheterna till viss del omformas.

– Arbetsterapeuternas roll i *Samma Koll* är på flera sätt unik. Jag har tidigare arbetat med arbetsterapi i skolan och min erfarenhet är att man kommer längre när man får arbetsterapeuter och pedagoger att jobba nära varandra – de kompletterar varandra i respektive arbetssätt.

Alltså: Skolan har fokus på undervisning och mätbara studiemål. Arbetsterapeuterna ska bidra till att även elever med svårigheter kan uppfylla studiemålen, genom att göra nulägesanalyser med utgångspunkt från förutsättningar och miljöfaktorer. Det innebär ett helhetsperspektiv där även hem och fritid ingår, vilket normalt ligger

utanför skolans perspektiv.

– Arbetsterapeuten utgår från funktionsförmågan: där tror jag att skolan och socialförvaltningen kan missa en del. De har inte kunskapen om hur en individ i sin miljö kan få hjälp att arbeta självständigt. Men med en nulägesanalys kan man göra justeringar i miljön eller kompensera, och så följer man upp efter en tid för att se hur det fungerar.

Projektet bygger på att lagarbetet i skolan utvecklas. Roller och ansvarsfördelning mellan funktionerna i skolan ska göras tydligare, liksom mellan de enheter som ansvarar för att skola och social miljö fungerar.

”Arbetsterapeuten utgår från funktionsförmågan: där tror jag att skolan och socialförvaltningen kan missa en del.”

Arbetsterapeuterna i projektet kommer att undersöka möjligheter till anpassning och kompensation, men också bidra med ett helhetsperspektiv där även hemmiljön ingår, vilket ligger utanför lärarnas uppdrag.

Metoden innebär alltså inte att exempelvis lärare ska bli lite mer arbetsterapeutiska, däremot poängterar Åsa Strömberg betydelsen av att det finns god kunskap om respektive kompetens och roll. Alla behöver ha samma koll, kort sagt. Sedan ska var och en arbeta med utgångspunkt från det egna perspektivet.

Hon påpekar att det finns stora skillnader mellan små och stora kommuner, vilket kan motivera att arbetssätten också skiljer sig: i små kommuner är färre involverade i ledningarna, och beslutsvägarna är ofta kortare. Det i sig uppfattar hon som en framgångsfaktor. Det starka beroende av enskilda personer som kan uppstå i en sådan organisation hoppas hon att modellen kan upphäva.

När projektet avslutats kommer nuvarande verksamheter – elevhälsan, socialförvaltningen, sjukvården och skolan – att äga och driva uppgifterna. Förhoppningen är att projektet slår väl ut och att arbetsterapeuter kan anställas i skolverksamheten, jämte socionomer och psykolog. Det skulle innebära ett förändrat arbetssätt även för övriga yrkesgrupper.

– Vi jobbar mycket med fortbildning av organisationerna. Man måste göra det från dag ett om man ska lyckas. Annars riskerar man att dörren stängs den dag projektet är slut trots att alla har gjort ett bra jobb så länge det pågick. ■

Många av de barn som har svårigheter upptäcks först när de inte uppnått målen i nian, eftersom familjen inte har varit i kontakt med sociala myndigheter.

Det är lagkrav på att alla kommuner ska ha en MAS, medicinskt ansvarig sjuksköterska. Om ett verksamhetsområde i huvudsak omfattar rehabilitering får en arbetsterapeut eller fysioterapeut ha det ansvar som MAS annars har: medicinskt ansvarig för rehabilitering, MAR. Uppdraget styrs ytterst av samma reglering som MAS-uppdraget, läs mer på mas-mar.se. Christina Ekdahl och Mia Svensson-Burghard har MAR-uppdrag inom olika verksamheter i Malmö Stad.

Uppdrag: MAR

Som en bläckfisk med tentaklerna redo att fånga in synpunkter från verksamhet och omvärld. Att utifrån patientperspektiv kvalitetssäkra, ta fram, sammanställa, revidera och förankra rutiner och riktlinjer. Så jobbar en MAR – Medicinskt Ansvarig för Rehabilitering i kommunen.

Text: Anki Wenster Foto: André de Loisted

Mia Svensson-Burghard, MAR och arbetsterapeut, längtar då och då efter att få se mer av sitt arbetsrum i den ljusblå korridoren på Innerstadens Stadsdelsområdesförvaltning i Malmö.

– Jag önskar att jag hade kunnat fördjupa mig ännu mer i kvalitetsfrågor och ha mer tid för reflektion men det kommer ständigt nya uppdrag, säger hon, men ser långt ifrån missnöjd ut när hon kastar en blick på sin fulltecknade agenda utanför kontorsdörren.

Hon och MAR-kollegan Christina Ekdahl har stämt möte i dag och beskriver sina arbeten med orden: utmanande, variationsrikt, givande och roligt.

De har haft olika ingångar till sina nuvarande tjänster. Mia Svensson-Burghard arbetade i drygt fyra år som metodutvecklare med övergripande rehabiliteringsfrågor i Malmö stad, fokus var att tydliggöra rehabilitering och visa på behovet av MAR. Hon hade också uppgiften att samverka med medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS. En tidvis tuff process där det fanns ett stort motstånd i början, men samtidigt nyttigt och intressant.

Arbetet som metodutvecklare ledde till att hon erbjöds den första MAR-tjänsten i Malmö stad 2013.

I den stadsdel hon arbetar finns två avdelningar, där hon tillhör avdelningen för bistånd och har sin närmaste chef. Arbetsterapeuter, fysioterapeuter och övrig vårdpersonal ansvarar för rehabiliteringen i eget boende och vård- och omsorgsboenden, och är anställda i avdelningen för vård och omsorg.

Christina Ekdahl var efter många år som enhetschef i Lomma kommun redo att gå vidare, och hade en önskan om att fördjupa sig inom kvalitetsutveckling. För att känna sig för gick hon en kurs i hälso- och sjukvårdslagstiftning, och hamnade rätt.

– Jag tycker att jag binder samman hela mitt yrkesliv både som arbetsterapeut och chef, i en slags tredje dimension, säger Christina Ekdahl.

Sedan 2014 arbetar hon som MAR inom Sociala resursförvaltningen, där LSS-boenden, daglig verksamhet och socialpsykiatri ingår. Hon är placerad i en stabsfunktion, kansli och utveckling, och är underställd stabschefen.

Oberoende av verksamhet och vilka patientkategorier det handlar om är målet tydligt: Att lyfta och tydliggöra rehabilitering, kvalitetssäkra metoder, bedömningar och åtgärder för att erbjuda alla »

MAR:arna Mia Svensson-Burghard och Christina Ekdahl MAR:ar hoppas att deras funktioner bidragit till att ge arbetsterapeuter och fysioterapeuter metoder och stöd för att kunna göra ett bättre jobb.

brukare och patienter i Malmö Stad rehabilitering av hög kvalitet.

Vilken organisatorisk tillhörighet en MAR har, tror de är viktigt ur flera perspektiv. De står båda utanför de verksamheter där de har tillsynsansvar.

– Man ska kunna påverka på ett neutralt sätt. Därför tror jag det är viktigt att ha en objektiv placering i organisationen för att undvika att hamna i en jävsituation, säger Christina Ekdahl.

Mia Svensson-Burghard instämmer i att det oftast är en fördel att stå utanför verksamheten, men hon ser också att det ställer krav på att hitta samverkansformer för att inte gå miste om vad som händer.

Att MAS-funktionen funnits länge i organisationen ses som en trygghet och ett stöd. Båda jobbar med kvalitet och utvecklingsfrågor i nära samarbete med respektive MAS-kollegor. De är gemensamt medicinskt ansvariga, MA, vilket bland annat innebär utredning av Lex Maria-anmälningar.

Vivianne Berg, MAS i Innerstadens förvaltning, som passerar förbi i korridoren påpekar att hon å sin sida saknade MAR på sin tidigare arbetsplats i Uppsalaområdet.

– Man kan titta in i varandras områden, men som MAS saknar jag den djupare förståelsen för rehabilitering. Att Mia har den kompetensen är en stor fördel, säger hon.

I Malmö stad med drygt 325 000 invånare, finns fem MAR-tjänster. På tre av stolarna sitter arbetsterapeuter. Så ser det även ut nationellt, av cirka åttio MAR-tjänster är drygt två tredjedelar arbetsterapeuter och övriga fysioterapeuter. En fördel med att jobba i en stor kommun är att MAR-kollegor finns på nära håll, svårigheten är att greppa över alla områden.

– Vi jobbar till stor del i förberedande arbetsutskott och mindre grupper med olika ansvarsområden. Det kan handla om övergripande frågor som rör hela Malmö Stad, som översyn av hjälpmedelshantering eller nya nationella riktlinjer som

behöver bearbetas lokalt. Underlagen presenteras sedan för medicinskt ansvariga-gruppen som tar beslut, säger Christina Ekdahl.

En annan del av arbetet handlar om tillsyn och uppföljning på olika nivåer. Ett exempel är egenkontroll där man väljer ett område att fördjupa sig i, säger Christina Ekdahl.

– Jag har gjort en journalgranskning, tillsammans med två arbetsterapeuter, där det framkom att arbetsterapeuter inte kände sig så bekväma med journalsystemet. Det resulterade i en skrivelse till ansvarig verksamhetschef. Nu har två arbetsterapeuter fått i uppdrag att ta fram och genomföra en kompletterande dokumentationsutbildning. En ny journalgranskning planeras till slutet av 2017, så att vi kan följa upp arbetet på ett systematiskt sätt.

Arbetsdagarna fylls till stor del av teamarbete, nätverksmöten och samverkansmöten i olika konstellationer, med verk-

Christina Ekdahl

Arbetsterapeut sedan 1983.
MAR sedan 2014 inom
Sociala resursförvaltningen
i Malmö kommun.

Bakgrund: Arbetat i Lomma kommun, de senaste tretton åren som sektionschef och enhetschef. Utbildning i hälso- och sjukvårdsrätt och patientsäkerhet.

Mia Svensson-Burghard

Arbetsterapeut sedan 1991.
MAR sedan 2013 inom
Innerstadens Stadsområdes-
förvaltning i Malmö kommun.

Bakgrund: Arbetat i Malmö kommun sedan 1995, fyra år som övergripande metodutvecklare. Utvecklingsakademin för MAR, MAS och verksamhetschef.

samhetschefer, MAS, och rehabgrupper lokalt men även regionalt. Men kontakten med arbetsterapeuter och fysioterapeuter ute på fältet värdesätts högt.

– Även om jag befinner mig utanför verksamheten så kan jag sätta mig in i problematiken som en arbetsterapeut beskriver och agera utifrån den, det kan bland annat handla om patientsäkerhetsärenden. Verksamhetschefen informeras alltid om vårt samtal, för att få kännedom om vilka frågor som ställs till mig och vad jag ger för svar, säger Mia Svensson-Burghard.

Hon fortsätter:

– Arbetsterapeuter och fysioterapeuter ska få möjlighet att arbeta utifrån sin specialistkompetens. Vi jobbar för att delegering av rehabiliteringsuppgifter ska jämföras med medicinsk delegering och att ett rehabiliterande förhållningssätt ska finnas hos vårdpersonalen, understryker hon.

Christina Ekdahl arbetar inom Sociala

resursförvaltningen, huvudsakligen LSS-boende, daglig verksamhet, habilitering. Ett område där hälso- och sjukvård och rehabilitering riskerar att hamna i skymundan, och den enskilde inte får de insatser hen är i behov av.

– Det är viktigt att stärka arbetsterapeuterna i deras profession och hur de bidrar till verksamheten. Som exempelvis det arbetsterapeutiska fokuset på aktivitetsbalans och bedömningar för att hitta rätt aktivitet för brukarna, säger Christina Ekdahl.

De har stöd av varandra och övriga nätverk – och känner sig inte ensamma i sina respektive roller – och har även ett givande samarbete med såväl ledning som personal.

Men visst känner de av omgivningens krav och förväntningar och det är viktigt att ha på fötterna. Som MAR:ar ska de vara sakkunniga inom området kvalitetsutveckling. Ett önskemål är att det fanns

mer forskning generellt inom området kommunal rehabilitering att tillgå, där ser de en brist.

En av de svåra bitarna är att nå ut med information till personal i alla delar av verksamheten, en anledning är att förvaltningarna ser olika ut. Det är också en orsak till att förändringar tar tid att genomföra, frågor som drivits länge är: säkrare hantering av medicintekniska produkter och centrala utbildare inom dokumentationsområdet.

Men de känner sig trygga i att patientfokus har stärkts och tydliggjorts genom MAR-funktionen.

– Vår uppgift är att bevaka patienternas intressen. Man måste stå fast vid sina beslut och verksamheten får stå tillbaka. Det är en situation där man kan känna sig lite ensam, samtidigt är det uppdraget som MAR handlar om, konstaterar Mia Svensson-Burghard.

De hoppas på en lagändring och att kommunerna får en skyldighet att inrätta MAR-funktioner. Som lagstiftningen ser ut nu kan en MAS ha uppdrag som MAR. Att det sker en lagändring är dessutom viktigt utifrån perspektivet att rehabiliteringen inom kommunen utvecklas till att bli allt mer omfattande och avancerad. I Region Skåne har ett utvecklingsavtal inom hälso- och sjukvården nyligen sjösatts som i förlängningen kommer innebära att även de svårast sjuka ska erbjudas vård i hemmet.

– Vi ställs dagligen inför frågor som handlar om ansvarsområden. Det kan handla om avancerad medicinsk utrustning, som exempelvis ny teknik, hårda nackkragar eller nya ortoser vid frakturbehandling. Där måste vi agera snabbt, och via slutenvården få kunskap och information för att kunna ta emot patienten på ett säkert sätt. Det handlar också om utbildning för personal. Under våren har vi genomfört en riskanalys i hur vi ska säkra hemgången för patienter med avancerad medicinsk utrustning, säger Mia Svensson-Burghard.

Malmö Stad står inför en ny omorganisation våren 2017, oklart hur, men förhoppningen är att rehabiliteringen stärks ytterligare. ■

TEMA: KOMMUN

De sätter p före rehab

Rehab i hemmet, prehabilitering eller tidig bedömning. Det finns inget givet namn för de förbyggande insatserna man erbjuder äldre i Trosa kommun. Personen, miljön och aktiviteten är i centrum och målet är att de tre ska funka ihop långt upp i åldrarna. Text: Pontus Wikholm Foto: Jonas Eriksson »

Arbetsterapeuterna Maria Karlsson, Leila Jaberansari och Sofia Hultqvist ansvarar för de äldre i varsin tredjedel av kommunen.

TEMA: KOMMUN

Han ville koka kaffe själv och inte vänta på att hemtjänsten skulle komma och göra det. Men han klarade inte av alla moment. Första gången han försökte måste han sätta sig ner och vila tre gånger. Han fick träna på att sträcka sig efter kaffe, filter och fylla på vatten. Fysioterapeuten kopplades in för att balans-träna. Han lärde sig att plocka fram allt han behövde. Anhöriga köpte en timer som slår av strömmen.

– Det är många pusselbitar som ska falla på plats, men han blev så nöjd och glad när han klarade det själv. Nu kan han bjuda på kaffe då kompisen kommer på besök, säger arbetsterapeuten som gjorde det möjligt.

Leila Jaberansari är en av två nyanställda arbetsterapeuter på Hälso- och sjukvårdsenheten i Trosa kommun. Tillsammans med Maria Karlsson och Sofia Hultqvist erbjuder hon äldre tidig bedömning och rehab i hemmet. Tanken är att de ska vänja sig vid att utföra aktiviteter på ett tryggt sätt redan nu, innan behovet blir akut.

Modellen hämtade enhetschef och arbetsterapeut Lena Gernandt från Odense i Danmark. Kommunen på Fyn ökade kvaliteten och sänkte samtidigt kostnaderna för socialtjänsten genom tidig rehabilitering – med individen i fokus och sikte på ett så självständigt liv som möjligt.

– Kostnaderna för hemtjänsten hade skenat iväg hos dem. Men i stället för att skära ner anställda de fler. Den vägen ska vi också gå. Det målet är uttalat, det här är inget projekt, säger Lena Gernandt.

Kommunen anställde två arbetsterapeuter, två fysioterapeuter och köpte fler tjänstebilar. Under de två första åren får man bidrag genom Socialstyrelsens satsning *Ökad bemanning inom äldreomsorgen*. Kommunens vård- och omsorgschef var genast med på tåget, men att få satsningen att rulla tar lite tid. Det är många rutiner och arbetssätt som ska ändras.

– Det som är nytt är att vi träffar personer som egentligen vill ansöka om hemtjänst. I stället får de träffa en arbetsterapeut som erbjuder något annat. Så det är inte bara vi som behöver ändra arbetssätt, det är biståndshandläggarna också. Det har varit en viss tröghet i att få de nya rutinerna att sätta sig, säger Sofia Hultqvist.

Sofia var den första arbetsterapeuten i satsningen. Man bestämde att biståndshandläggarna alltid ska ha en arbetsterapeutisk bedömning som underlag inför ett beslut om insatser från hemtjänsten. När hon åkte hem till de äldre och gjorde bedömningarna såg hon mycket som kunde åtgärdas, men då jobbade hon 50 procent med hemrehabilitering och hann inte med.

I dag har Trosa tre team med arbetsterapeut, fysioterapeut, sjuksköterskor, biståndshandläggare och hemtjänstteam. Det är ett tätt samarbete i en liten kommun. Biståndshandläggare och »

Samtidigt med nyanställningar av arbets-
terapeuter köpte kommunen fler tjänste-
bilar. Men det händer att Sofia Hultqvist
och Leila Jaberansari samåker i alla fall.

Arbetsterapeutens rapporter får lära sig hur en strumppådragare fungerar. Maria Karlsson förklarar hur en så enkel sak kan spara in på hemtjänsten.

arbetsterapeut samåker ofta på hembesök.

Hur tidiga insatser kan ni ge?

– Vi har ingen uppsökande verksamhet, men då någon frågar efter ett trygghetslarm är det vi arbetsterapeuter som handlägger hela processen och då är hemrehabiliteringen i gång, vi fångar upp andra saker som kan åtgärdas, säger Sofia Hultqvist.

De tittar på miljöhinder i hemmiljön, duschpall, arbetsstol, belysning – vad behöver åtgärdas? COPM är ett av de verktyg som ska användas för att säkerställa att insatserna riktas rätt.

Parallellt jobbar man bland annat med Trygg hemgång och ger 14 dagars stöd efter en sjukhusvistelse, om möjligt hoppar man över korttidsboende. De äldre i kommunen blir allt fler, andelen 65+ i Trosa är aningen högre än snittet i riket. Sofia tror att de allra flesta vill bo kvar hemma så länge som möjligt.

– Om vi kommer in sent och de har hunnit vänja sig vid att få hjälp med att klä på sig, till exempel, kan det vara svårt att bryta vanan och ändra rutinerna. Men vi motiverar

”Men i stället för att skära ner anställde de fler. Den vägen ska vi också gå.”

och peppar dem att klara sig själva, säger Sofia.

Det är inga konstigheter med att arbeta förebyggande. På sikt tror arbetsterapeuterna i Trosa att det nya arbetssättet kommer att göra kommunens äldre mer aktiva och att man därmed sparar in på hemtjänststimmar.

– De äldre kommer också att bli starkare och tryggare i vardagen och då minskar risken för höftfrakturer. Vi sparar pengar åt landstinget också! säger Maria Karlsson.

Några resultat har man inte mätt ännu, men enhetschef Lena Gernandt berättar att biståndshandläggarna spontant har sagt att deras arbete blivit enklare med en arbetsterapeutisk bedömning som grund. Det finns också många exempel på äldre som nu klarar sig utan hemtjänst.

– Jag visade en strumppådragare för en person som tidigare hade fått hjälp med att dra på dem. Hon avsåg sig genast hemtjänsten, säger Maria. ■

Fotnot: På skl.se ligger Odenses socialdirektörs presentation av kommunens arbete med tidig rehabilitering. Sök på ”Odense” och ”rehabilitering” på webbplatsen.

Vi ses väl i Malmö?

Preliminärt program för
Arbetsterapiforum släpps med
nästa nummer av tidskriften
Arbetsterapeuten.

www.arbetsterapiforum.se

FOTO: COLOURBOX

inspiration utveckling
ARBETSTERAPIFORUM
Malmö 10-11 maj 2017

LEDARSKAP

boktips!

NY SOM CHEF
– NY SOM LEDARE

Carina Lätt

Liber

Handfasta tips för den blivande chefen

Ny som chef – *Ny som ledare* är en lättläst och konkret handbok för dig som någon gång tänkt tanken att pröva en chefskarriär. Den vänder sig helt och hållet till potentiella och nyblivna chefer och

ledare. Det ansvar som följer med en chefstjänst kan ibland te sig avskräckande, men författaren hjälper läsaren genom den process som en ny ledare/chef genomgår. Boken ger dig handfasta

tips på en rad viktiga områden – alltifrån vad du ska tänka på innan du accepterar ett jobb-erbjudande, hur du bäst strukturerar ditt arbete till hur du rekryterar nya medarbetare.

Chef mittemellan

Rollen som mellanchefer är tuff. Inte bara ska du informera om och genomföra beslut uppifrån, du ska också leda verksamheten genom andra chefer. Det komplexa uppdraget vill Helena Källerman hjälpa till att orientera i. Text & foto: Linda Swartz

Helena Källerman har en bakgrund som chef och vd i företag och ideella organisationer sedan 15 år. Hon tyckte att det saknades en översiktlig bok om mellancheferens situation. På korta stunder här och där har hon därför skrivit *Uppdrag mellanchefer*. Det är ingen klassisk ledarskapsbok, utan mer en karta över den terräng man som mellanchefer är satt att navigera i.

– Jag har försökt att hålla mig ifrån att prata om *hur* läsaren ska göra, utan mera *vad*. Vad gör en mellanchefer en vanlig tisdag? Boken vill visa vad i ditt jobb som du kan påverka.

Själva definitionen av en mellanchefer är någon som måste rapportera uppåt och samtidigt har chefer under sig som rapporterar till en. Rapporterna uppåt är inte så mycket att säga om. Svårare är det att

låta cheferna nedanför göra sitt jobb ifred.

– Man måste ”sitta på händerna” och inte gå förbi folk. Det är extra svårt att låta bli det i en verksamhet som man redan kan och har blivit befordrad inom. Som mellanchefer är det ju dessutom ditt ansvar att anställa

chefer som du litar på kan göra ett bra jobb, säger Helena Källerman.

Sättet som man kan leda sina underställda chefer är genom tydliga uppdrag och uppföljningar.

– Fråga dig själv hur du kan bidra till att de kan uppfylla sina mål. Coacha dem, peka inte med hela handen.

Det ligger också en utmaning i att som mellanchefer inte hamna för långt från den dagliga verksamheten. Där ger

Helena Källerman rådet att behålla markkontakten.

– Prata med dem som jobbar och försök också träffa kunderna, patienterna, så ofta som möjligt. Du kan till exempel lägga någon dag i månaden på att prata med människor i väntrummet. På så sätt vinner

du inte bara förtroende utåt utan också hos personalen.

I boken beskrivs sju områden

som mellancheferen måste förhålla sig till. Några av områdena är:

Uppdraget: Det kan vara att dra ned kostnader, expandera verksamheten eller starta nya enheter och så vidare.

Intressenterna: Vad vill ägare, medarbetare, kunder och myndigheter med din verksamhet?

”Din vardag blir lättare om du som chef tycker om människor och är gediget nyfiken på hur de funkade.”

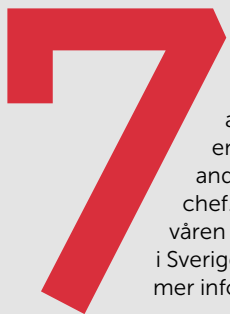
Möten är en mellancheferns främsta arbetsverktyg, enligt Helena Källerman.

Kultur och strategi: Hur ser verksamhetens strategi ut, och vilken är kulturen i verksamheten? Vilka delar kan du påverka, och hur?

Kommunikation och information: Mellanchefer ägnar nästan hela sin tid åt att prata och lyssna.

Helena Källerman lyfter fram att väldigt mycket av

Sveriges Arbetsterapeuter kommer tillsammans med flera andra Sacoförbund att arrangera en serie med förbundsövergripande nätverksträffar för dig som är chef. Träffarna kommer att äga rum våren 2017 **på sju olika orter** runt om i Sverige. Håll koll på vår webbplats för mer information.

mellanchefens jobbtillvaro utgörs av möten.

– Det är bara att acceptera att mötet är ditt verktyg för att få saker gjorda. Din uppgift är att bli en bra mötesdeltagare och mötesledare som driver saker framåt. Jobba på att verkligen förbereda och leda möten så blir det lättare att uppleva möten som ett chefsverktyg.

Alla möten kan vara tröttande, men att vara social är enligt Helena Källerman grundläggande för en chef.

– Din vardag blir lättare om du som chef tycker om människor och är gediget nyfiken på hur de funkcar.

Inom vård och omsorg kan drivkrafterna hos medarbetarna att göra livet bättre för patienterna vara så stark att verksamheten präglas av självuppgifring, som ibland går för långt. Helena Källerman säger att något man då kan göra som mellanchef är just att ta reda på den individuella drivkraften.

– Låt oss säga att en av dina underställda chefer har som drivkraft att hjälpa andra att få en bättre tillvaro. Försök då ta reda på vad ett mått på framgång är. Är det att se en patient kunna gå i från kliniken för egen maskin? Försök då se till att chefen ibland kan vara med när en patient går hem.

Det sista kapitlet i Helena Källermans bok handlar om att ta kommandot över sin mellanchefsvardag. När man fått hjälp att bena ut vad som ingår i jobbet, vad man kan påverka och inte, är det dags att prioritera.

– Titta på vad du gör under en dag, och se till att du lägger rätt mängd tid på rätt uppgifter så att du kan utföra ditt uppdrag. Så lätt – och så svårt – är det. ■

ETT BÄTTRE LIV

När Julie Grant blev ryggmärgsskadad upptäckte hon hur hennes arbetsterapeuter brinner för sitt jobb. Hon utbildade sig till arbetsterapeut.

Under utprovningar ser Julie dagligen hur hjälpmedel från Bodypoint hjälper många brukare. Hon använder själv Evoflex höftbälte och vadmatta.

Som arbetsterapeut kan du också ge dina rullstolsanvändare ett bättre liv. Läs mer om Bodypoints höftbälten och bröstselar på www.heamedical.se.

HEA
MEDICAL AB

MITT JOBB

Kristina Lundh

Arbetar som: Arbetsterapeut med egna företag Arbetslivskoordinator, med fokus på lärandet i arbetslivet, friskvård och rehabilitering, kursverksamhet. Har även en magister i ergonomi.

Bor: Skövde.

Familj: Man.

Intressen: Resor till olika länder som ger ny inspiration.

På egen hand

FOTO: THOMAS HARRISSEN

stora frågor. Jag har vidareutbildat mig inom ergonomi, arbetsrehab och pedagogik inom arbetslivet, vilket medfört att jag arbetar mycket mer med pedagogik. Jag undervisar chefer och skyddsombud inom prevention, rehabilitering och arbetsmiljö.

Vilka klienter möter du?

– De har olika bakgrund. Det är personer i 20-års åldern som aldrig jobbat, högskolestudenter, tidigare anställda inom vården som slutat arbeta på grund av utmattning eller fått belastningsskador med utslitna ryggar, nacke och axlar och armar, som inte kan gå tillbaka till sitt gamla arbete. I det ettåriga programmet ingår 3–4 månaders förberedelser med klienten med utredning, seminarier, samtal och därefter startar de arbetsprövning eller praktik.

Kristina Lundh berättar att många av hennes klienter går tillbaka till jobb eller får fasta jobb direkt. Andra gånger fungerar det inte alls och de kan då återgå till att vara sjukskrivna.

Vad är svårast i ditt jobb?

– Att systemet inte alltid fungerar. Klienterna har inte fria val, ofta handlar det om att välja mellan två, tre saker. Rehab inom vården upplevs oftare av klienten som friare. Ibland kan väntetiden stoppa upp och jag kan då se att det inte borde ha tagit så lång tid för den här klienten, oavsett orsak. Det medför att det blir svårare att komma vidare eftersom arbetsmarknaden förändras.

Kök/storkök är en annan inriktning du vill utvidga. Berätta lite mer om det ...

– Kök kom jag i kontakt med tidigt i samband med bostadsanpassning. Storkök, första gången var när jag hade en klient med handsador som skulle återgå till sitt arbete och jag gjorde en uppföljning av arbetsplatsanpassningen på hennes arbetsplats, därefter ett flertal gånger inom företagshälsovården. Jag har arbetat med ett storköksföretag med rådgivning, där det ingått både arbetsterapi och ergonomi. Rådgivningen kan handla om vad man ska tänka på när man ska bygga om ett kök eller bygga ett nytt.

Hur mycket jobbar du?

– Ganska nära vanlig arbetstid och ser till att vara ledig på helgerna. Men ibland blir det lite mer.

ULLA-KARIN HÖYNÄ

Friheten lockade **Kristina Lundh** att bli egenföretagare. Hennes arbetsdag är väldigt varierad med kontakter med olika företag, arbetsplatsbesök, klientsamtal och föreläsningar.

Tanken hade funnits i flera år. 2013 bestämde sig arbetsterapeuten Kristina Lundh att starta eget. Innan hon blev egenföretagare hade hon arbetat 28 år inom vården, de senaste 10 åren med arbetsför-mågebedömningar och arbetsanpassningar inom företagshälsovården. I början delade hon lokal med en tidigare kollega. De arbetade mycket tillsammans under ett par år. Sedan kollegan gått i pension arbetar Kristina Lundh på egen hand, men också med andra professioner i ett nätverk. I dag arbetar hon främst mot Arbetsförmedling-

en, AF, med att få ut människor i arbetslivet och ett program i AF:s regi. Hennes uppgift är att söka och skapa jobb, och matcha dem utifrån klienternas förutsättningar, vara handledare och stötta dem med samtal, undervisning, med mera. Flera gånger i veckan är hon ute på arbetsplatsbesök hos företag, gör uppföljningar med klienterna och gör arbetsanpassningar.

Vad är det bästa med att vara egenföretagare?

– Variationen och att arbeta med ganska

Skidsugen?

Som medlem i Sveriges Arbetsterapeuter kan du hyra en av våra lägenheter i Klövsjö till ett bra pris. Bokning av veckorna 52-16 sker via utlottning, för att alla ska ha samma chans att få en vecka. För att vara med i lottningen besök arbetsterapeuterna.se/klovsjo och anmäl ditt intresse senast den 21 oktober. Lottningen sker den 26 oktober.

På webben hittar du även mer information om Klövsjö, priser, lägenheterna, avbeställningsregler etc. Frågor? Kontakta Lena Rennerhorn på lena.rennerhorn@arbetsterapeuterna.se eller 08-507 488 43.

**SVERIGES
ARBETSTERAPEUTER**

KRÖNIKA

PETER BRUSÉN

Leg. psykolog, författare,
föreläsare och tidigare
enhetschef på Socialstyrelsen.
Har ett nätantikvariat med
inriktning mot funktionshinder.
Kontakt: PeterBrusen@gmail.com

Spegelneuroner hindrar jämlikhet

I biofoajéns trängsel hände något som ibland händer. En bestämd man tar ett ansvar att lotsa mig och ber folk i min färdriktning att flytta på sig – ”en rullstol måste fram”. Kvinnor gör aldrig så, utan de ler i stället. Jag i rullstolen väcker en osäkerhet – för män kanske kring min oförmåga och för kvinnor kring min sorg. De handlar olika, men av samma skäl och med samma resultat. Två sätt att bara visa medkänsla kan tyckas – så vad är problemet?

Problemet är automatiken. Bakom både leendet och hjälpsamheten finns något unikt för oss människor. För cirka 50 000 år sedan dök oväntat mer avancerade jakt- och odlingsmetoder upp liksom mer komplexa sociala och kulturella aktiviteter. Men eftersom människans anatomi inte förändrats nämnvärt, tolkas språnget som en plötslig utveckling av språket. Det nya sker för snabbt för att kunna förklaras evolutionärt, men en mutation av så kallade spegelneuroner

”En känsla att ’tycka synd om’ tar direkt och automatiskt jämlikhetens plats.”

kan göra det. Dessa är specialiserade så att vi härmar och hjälper varandra genom att samverka. Som en känslospegel ger de upphov till både vår empati och vår insikt i andra människors avsikter och situation. Om någon gäspar i en grupp är sannolikheten stor att någon annan också gör det.

Den nya kunskapen härrör från tvärdisciplinär forskning inom antropologi, neurologi, psykologi och lingvistik, med flera. Spegelneuroner styr händernas rörelser hos apor, men finns i människans hjärna främst i Brocas område där vårt tal och språk styrs. I spegelneuronens värld möts språk och handling vilket ligger bakom mänsklighetens ojämförligt snabba utveckling – liksom till det som hände mig i bio-trängseln. En bagatell på en personlig nivå, men allvarligt på gruppnivå.

Medkänsla är normalt något betydelsefullt, men inte som en första och snabbt styrande uppfattning i mötet med någon i rullstol. En känsla att ”tycka synd om” tar direkt och automatiskt jämlikhetens plats och skapar en underordning som är svår att ta sig ur. Spegelneuronerna må vara grundläggande för människans utveckling, men de försvårar möjligheten att i stället möta en person i rullstol som en jämlik person.

Kollo-kollo

Genom att sätta strålkastljuset på äldre kollo vill forskare vid Lunds universitet bidra till ökad reflektion kring synen på åldrande och äldre – till nytta för både kolloverksamheterna och äldreomsorgen i stort.

Text: Katja Alexanderson Foto: Alexander Mahmoud

Parasoll och utemöbler lever farligt den här dagen, vinden friskar i rejält. Det är en småkall tisdag i augusti och nere vid sjön är det svårt att tänka sig att någon skulle ha lust att bada. Men vådrets makter hindrar inte ett gäng av deltagarna på Stadsmissionens äldre kollo på Stenfasta utanför Strängnäs att köra en omgång spontanboule. Andra njuter av värmen på glasverandan i avvaktan på lunchen och eftermiddagens frivilliga utfärd till Mariefred. En av dem är kolloveteranen Eivor Törnberg, som är på Stenfasta för 20:e gången. Första gången var det för att få avlastning från att vårda sin man, numera är hon änka. Efter ett tag droppar fler pensionärer in, för någon har en skogspromenad varit lyckosam och resulterat i en ordentlig svampskörd. Alla är överens om att det är en suverän verksamhet, att personalen och volontärerna gör ett fantastiskt jobb för att alla ska trivas och ha det bra. Att det finns många aktiviteter att välja på, om man vill.

Arbetsterapeuten Lisa Ekstam, etnologen Gabriella Nilsson och idéhistorikern och äldreforskaren Janicke Andersson vid Lunds universitet har i ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt studerat fenomenet äldre kollo från olika perspektiv. Idén föddes 2012 när de hörde ett radioprogram om äldre personer som åkte på sommar-

FOTO: KATJA ALEXANDERSON

Lisa Ekstam & Gabriella Nilsson

Arbetsterapeuten Lisa Ekstam, etnologen Gabriella Nilsson och äldreforskaren Janicke Andersson vid Lunds universitet har i ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt studerat fenomenet äldre kollo från olika perspektiv.

Forskargruppen har använt sig av metoderna: medföljande observation, text- och medianalys samt intervjuer med såväl deltagare som arrangörer.

En populärvetenskaplig rapport hittar du på lu.se, sök på "äldre kollo AND tt" och klicka dig vidare.

På Stadsmissionens äldre kollo Stenfasta utanför Strängnäs är alla aktiviteter frivilliga. Här kör Tage Gustafsson, Wilfried Fux och Britta Wall en omgång spontanboule.

kollo. Inslaget handlade om att de gamla blev piggare, mådde bättre och gjorde saker de inte hade gjort på länge. Och en sökning på nätet resulterade i flera liknande historier. Forskargruppen ville ta reda på hur man kan förstå berättelserna om kollovistelsernas näst intill undergörande kvaliteter. Det kan ses i ljuset av att tidigare forskning har visat att interventioner där gemensamma aktiviteter kombineras med ett genomtänkt program ger mest positiva effekter på hälsa och livskvalitet. Forskargruppen valde att använda sig av medföljande observation, text- och medianalys samt intervjuer med såväl deltagare som arrangörer. En tidnings-

rubrik fick ge namn åt hela projektet: "Här händer det nästan mirakel".

– Det som gör äldre kollo intressant är att resultaten är tillämpbara för hela äldreomsorgen, säger Gabriella Nilsson.

Kollots koncentrerade utformning sätter ljuset på synen på äldre och ålder – och tydliggör mönster och synsätt som återfinns även inom den ordinarie omsorgen. Extra intressant blir det i förhållande till att kollo traditionellt har riktat sig till barn, historiskt ofta med ett betydande fostrande inslag. Det återfinns till viss del i dagens kollo för äldre.

– Eftersom man vänder sig till äldre som

är ensamma och socialt isolerade vill man pusha på in i ett aktivt åldrande. Man ska utmana de äldre att göra saker de vanligtvis inte gör. Framförallt fysisk aktivitet, säger Lisa Ekstam.

Gabriella fyller på:

– Det handlar inte bara om ha trevligt, man vill uppnå ett resultat också. I bästa fall ska det resultera i att man blir mer rörlig, får bättre självkänsla, ett större socialt nätverk ... Det är ganska likt målen med barnkollo.

Det gjorde att man till exempel serverade eftermiddagsfikat på bryggan, dit det krävdes en promenad för att komma. Eller ordnade bingo där du ska resa dig upp när

du har ett nummer. Det fanns en förväntan att alla skulle delta i aktiviteterna, både från arrangörer och i form av gruppträck från de andra deltagarna. Ibland var det praktiska orsaker bakom, som när det inte fanns tillräckligt med personal för att några ska stanna kvar hemma. "Aktivitetskravet" upplevdes som positivt och peppande och något som stärkte gruppen, men samtidigt fanns det personer som ville ha större individuell frihet och bestämma mer över sin egen tid.

– En del anpassar sig och förlikar sig med att de "måste" delta i aktiviteter, medan andra har en förmåga, en slags styrka, att göra motstånd, säger Gabriella. »

Kolloveteranen Eivor Törnberg uppskattar verkligen att vistas på Stenfasta. Här i samtal med volontären Veronica Duske. För att komma till Stenfasta ska man vara äldre än 61 år och ålderspensionär, men kollot har haft deltagare som varit upp till 100 år. De äldre ska vara självgående, men personalen hjälper till med mediciner.

Gemensamt för flera av kollona var en relativt kollektivistisk och traditionell syn på den äldre människan, och man tog inte hänsyn till klass, kön, sexualitet eller etnicitet. Det fanns till exempel föreställningar om att äldre ska vilja prata om samma saker, lyssna på samma saker, fira samma svenska högtider och så vidare.

– Men det finns inget som säger att äldre bara vill prata om gamla minnen från förr, det märkte vi på kollona. Då blir det problematiskt om det kommer in människor som inte vill delta i det, konstaterar Gabriella.

Dessutom är förr inte samma sak för en 65-åring som en 90-åring, den ena skulle kunna vara förälder till den andra. Och aktiviteter kan väcka minnen och starka känslor. Är det okej att dansa med någon annan än sin numera döda make? Och att misslyckas med något man kunnat tidigare kan vara väldigt smärtsamt.

– Med vår forskning vill vi uppmuntra till reflektion. Vårt mål är att problematisera

sera och föra tillbaka kunskap till verksamheterna. Även om man har goda intentioner kan det bli stereotyp, säger Lisa Ekstam.

Hon konstaterar att tyvärr hade inget av äldre kollona tillgång till arbetsterapeuter med kunskap om aktiviteteters betydelse. De flesta är inte professionella verksamheter på det sättet, utan man är beroende av eldsjälarna oavsett om vistelserna genomförs av ideella föreningar eller kommunen.

Lisa och Gabriella är noga med att poängtera att äldre kollona är en god sak. Många av de äldre i studien upplevde att de faktiskt blev piggare, gladare och orkade mer. Och alla upplevde att de sov bättre på kollot, de var trötta när de gick och lade sig och kunde somna.

– Vi vill se fler och mer varierade äldre kollon. Alla behöver inte vända sig till samma målgrupp. Lägg inte ner, utan fortsatt och problematisera mer kring

ålder. Och ta in det i alla verksamheter kring äldre, säger Lisa och nämner Stadsmissionens regnbågsveckor på Stenfasta som ett bra exempel på att vända sig till andra målgrupper.

För att återkoppla till verksamheterna valde forskargruppen att presentera en första populärvetenskaplig rapport på en brukarkonferens. Just nu skriver de på vetenskapliga artiklar om projektet. Tanken är också att använda erfarenheterna från studien till att ta fram ett reflektionsmaterial som kan användas för att planera aktiviteter vid till exempel ”träffpunkter” för seniorer.

Det handlar också om att möta kraven från framtidens äldre: Bingo eller pokémonjakt? Dragspel eller Bruce Springsteen? Kålpudding, boeuf bourguignon eller caesarsallad? Allt vi vet är att världen förändras och vi med den. Deltagarna på Stenfasta frågar redan efter trådlöst nätverk på rummen. ■

”En bok alla arbets- terapeuter borde läsa”

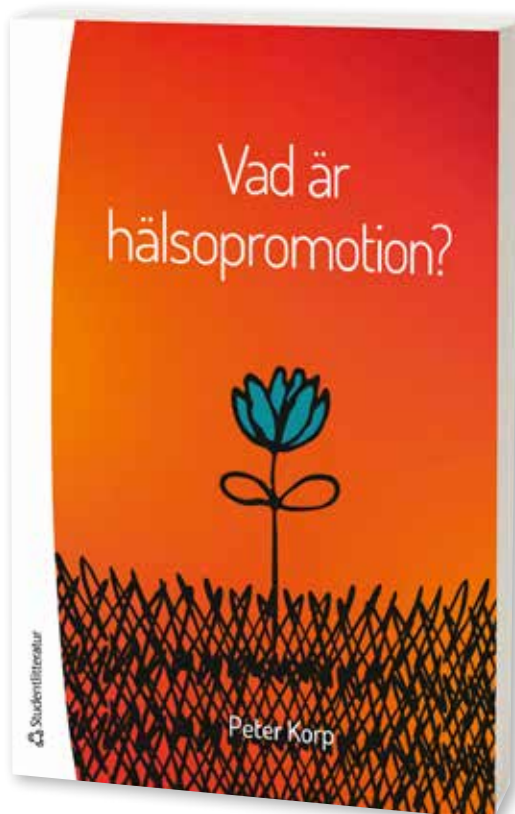
Boken innehåller en genomgång av vad hälsopromotion eller hälsofrämjande innebär ur olika perspektiv. Det är betydelsefullt för arbetsterapeuters arbete att förstå vad hälsofrämjande åtgärder innebär – och av boken framgår att det inte råder enighet om begreppet.

Vidare innehåller boken en historisk beskrivning av hur begreppet vuxit fram och att WHO:s definition inte är den enda. Ett kapitel handlar om holistisk syn på hälsa ur olika perspektiv. Det är intressant att få begreppet hälsa belyst och de olika definitioner som finns att förhålla sig till. Författaren menar att hälsa i hög grad handlar om människors välbefinnande och att hälsopromotion utmärks av en strävan efter att utveckla strategier som sätter människans hälsa i ett sammanhang där samspelet mellan individ och miljö är

centralt. Hälsopromotion handlar också om att olika samhällssektorer måste samverka för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en god hälsa för befolkningen i stort såväl som för den enskilda individen.

Empowerment/egenmakt anses vara det begrepp som är mest betydelsefullt inom hälsopromotion. Det handlar i högsta grad om att skapa delaktighet och egenmakt, vilket är ett okontroversiellt påstående. Men det framhålls att det inte är självklart att det alltid innebär att individens kunskaper och levnadsförhållande tas tillvara i en intervention. Jämlik hälsa lyfts också fram och handlar om befolkningens levnadsvillkor. Empowerment och jämlik hälsa anser författaren vara centrala komponenter i hälsopromotion. Boken är välskriven och informativ. Detta är en bok alla arbetsterapeuter borde läsa och diskutera.

ULLA KROKSMARK
MA, leg. arbetsterapeut

VAD ÄR HÄLSOPROMOTION?

Peter Korp

Studentlitteratur

Planering och nytt beteende a och o

● Den här boken ger kunskap om stress och utmattningsproblematik, samt strategier och verktyg för hur man tar sig igenom sjukskrivningsförloppet olika delar. En välplanerad återgång ökar möjligheterna att komma tillbaka, visar forskning, och den här boken kan, genom att underlätta förståelse och samordning, användas av den sjukskrivna, arbetsgivaren och HR-personal. Nya beteendemönster, hos individen och på arbetsplatsen, är a och o för en återgång som håller i längden.

Välplan- erad åter- gång ökar möjlig- heterna

**TILLBAKA TILL JOBBET –
HÅLLBAR ÅTERGÅNG EFTER
STRESSRELATERAD OHÄLSA**

Åsa Kruse

Natur & Kultur

Sant om mat och hälsa, eller?

● Vi bör akta oss för att uttala oss tvärsäkert om forskningsresultat som rör mat och hälsa, eftersom det är världens svåraste forskningsämne. Det är författarens huvudbudskap i boken. Uppfriskande bland alla högljudda hälsobud, är att författaren resonerar kring olika forskningsmetoders för- och nackdelar, samt jämför forskningsrapporter, och därmed ger en väl underbyggd bedömning kring hälsa och till exempel 5:2-dieten, LCHF och kött.

**SANNINGEN OM MAT
OCH HÄLSA – VAD
SÄGER FORSKNINGEN?**

Måns Rosén

Idus förlag

tecken på 3 rättshaveristiskt beteende

Mejlbombaren

Personen skickar stora mängder brev, mejl och sms till handläggare och myndigheter. Ofta med likalydande innehåll till flera instanser eller kopior till många personer. Samma brev kan återkomma gång på gång med endast små ändringar. Brevens är ofta fyllda av versaler, understrykningar och rader av frågetecken eller utropstecken.

Den misstänksamma

Personen är starkt benägen att begära ut alla handlingar i sitt ärende, och gärna vid återkommande tillfällen. Det starkt misstänksamma draget får personen att ständigt leta fel, bland annat i exempelvis vårdens dokumentation. Personen ställer också gärna detaljerade frågor om dokumentationen upprepade gånger.

Anmälaren

Personen använder ofta en juridisk ton. Hen söker juridiska lösningar på ärendet nästan från början och utan vilja till dialog. Ägnar sig åt att anmäla, eller hotar att anmäla, till högre instans direkt. Att anmäla är i sig inte ett rättshaveristiskt beteende, men när en person omedelbart reagerar med "Då ska jag anmäla dig" så är det ett tecken på att allt inte står rätt till.

Ibland måste syret strypas

Personer med rättshaveristiskt beteende är krävande att möta. Psykoterapeuten Jakob Carlander ger tips på hur du kan lära dig hantera det.

Text: Linda Swartz Illustration: Helena Lunding Hultqvist

Alla har nog mött dem: patienter eller anhöriga som ifrågasätter behandlingar och val av hjälpmedel, och som vägrar föra en dialog om saken. I stället begär de att få prata med chefen, hotar att anmäla dig eller börjar mejlbomba. Då har du råkat ut för personer med rättshaveristiskt beteende. Men det finns sätt att handskas med dem.

Psykoterapeuten Jakob Carlander har skrivit en bok om hur man som yrkesperson kan agera i den här typen av situationer. Den heter *Möta människor med rättshaveristiskt beteende* och är skriven tillsammans med psykologen Andreas Svensson. Boken innehåller både en genomgång av vad som kännetecknar beteendet och hur man konkret kan bemöta människorna bakom.

Först och främst vill Jakob Carlander tydliggöra skillnaden mellan renodlade rättshaverister, personer med rättshaveristiskt beteende och människor som på goda grunder har klagomål eller invändningar.

– Det blir lätt att använda "rättshaverism" för att avfärda människor som kommer med rättmätig kritik. Vi får inte problematisera besvärighet. Besvärigheten utvecklar vården.

Åt andra hållet finns de människor vars hela liv går ut på att nära konflikter med samhället. De är svåra att som enskild bemöta på ett sätt som faktiskt kan förändra något. Då ligger oftast psykisk sjukdom bakom.

FOTO: JOHANNES FRANDSEN

Jakob Carlander, psykoterapeut, ger i sin bok *Möta människor med rättshaveristiskt beteende* konreta tips på hur man som yrkesperson kan bemöta rättshaverister, samt en genomgång av vad som kännetecknar beteendet.

Men mitt emellan finns de vars rättshaveristiska beteende utlösts av en situation, även om det kan vara svårt för utomstående att se sambandet och proportionaliteten i hur personen sedan beter sig.

– Som yrkespersoner kan vi i mötet med dessa människor hjälpa dem till ett bättre liv genom att få dem att minska sitt beteende, säger Jakob Carlander.

Hans främsta råd är att validera personens känslor och tankar, att inte underkänna dessa. Genom validering visar man att den andres reaktioner är begripliga utifrån situationen. Men det innebär inte att man måste hålla med personen eller inte får ha åsikter om hur hen beter sig.

Om känslouttrycken blir kraftiga gäller det att inte dras

med, utan att tillämpa det som kallas lågaffektivt bemötande. Hur besvärliga människor med rättshaveristiskt beteende än blir får man heller aldrig ignorera eller undvika dem eller fundera på olika restriktioner, påpekar Jakob Carlander.

– Men det är välgörande om personen inte får styra och ställa utanför ramarna om delaktighet och inflytande. Håll ärendet rimligt i tid och innehåll och stanna i de frågor som är dina.

Det är också viktigt att ha en plan och handlingsberedskap för hur man ska möta till exempel en patient med rättshaveristiskt beteende, anser Jakob Carlander. Annars blir det lätt rörigt och risken för spontana lösningar ökar, lösningar som i längden bara förvärrar situa-

tionen. Det är också avgörande att som professionell vara noggrann, hålla löften och undvika misstag. Annars får patienten mer ammunition till sitt beteende.

”Det normala i ett samtal är att ge utrymme för och syre till den andras tankar, men i sådana här situationer bör vi strypa syret.”

I ett samtal med patienten kan det vara bra att ställa öppna frågor och att låta hen få sista ordet. Det är också viktigt att avbryta samtal som spårar ur och blir för hotfulla eller meningslösa. När patienten ställer frågor, se till att bara svara på det som faktiskt efterfrågas och gå inte in på annat.

– Ett sätt att hjälpa människor är att minska ytan för deras beteende. Det normala i ett samtal är att ge utrymme för och syre till den andras tankar, men i sådana här situationer bör vi strypa syret.

Att hjälpa en människa att komma till rätta med rättshaveristiskt beteende är inte bara bra för individen. Oftast är den här typen av situationer resursslukande för arbetsplatsen, både räknat i pengar och i människors välmående.

– De här patienterna eller anhöriga är krävande på alla nivåer: undersköterska, sjuksköterska eller arbetsterapeut, enhetschef och ända upp på tillsynsnivå. För den enskilde leder det till stress och obehag och man kanske tvivlar på sitt eget yrkeskunnande. Eftersom dessa patienter inte känner några gränser i sin upprördhet förekommer ofta olika former av hot som ger personalen en känsla av otrygghet. ■

Hur hanterar du rätts-haveristiskt beteende?

Ann-Kristine Kristiansen, Uppsala

– Jag har ingen egentlig erfarenhet av det, men jag tänker att missnöje ofta beror på brister i kommunikationen eller missförstånd. Mycket kan undvikas genom en bra dialog. Hjälper inte det krävs stöd av en chef.

Jenny Nilsson-Tornberg, Skåne

– Ta dig tid att lyssna men hänvisa det vidare till berörd chef. Handlar det om arbetsterapi är det min närmaste chef. Vi står inte ensamma på barrikaden. Våga backa och ta det inte personligt.

Solveig Brändström, Umeå

– Jag försöker bemöta dem professionellt: Så här säger lagen och avtalen. Var saklig och gå inte i affekt. Bemöt med respekt. Skilj på sak och person. Och ta stöd av kolleger – tänker jag rätt i den här situationen?

08:or på gång

Fem frågor till kvalitetsombudet **Eva Lindgren** om Stockholmskretsens arbete.

Ni skickade ut en medlemsenkät tidigt i våras, varför då?

– Den nya sammanslagna Stockholmskretsen är fortfarande ganska ny och vi ville ta reda på lite mer om vilka frågor medlemmarna vill att kretsen engagerar sig i. Samtidigt ville vi kvalitetsombud ställa några frågor om förbättringsarbete.

Vad fick ni för svar?

– Lönefrågan hamnade i topp, följt av ett hälsosamt arbetsliv. Av dem som svarade vill 9 av 10 få e-post från kretsen, en tredjedel vill ha info på kretsens lokala sida på webben. När det gäller förbättringsarbete fanns ett stort intresse. Förhoppningen är att vi ska kunna samla in goda exempel och kunna sprida dem till små och medelstora arbetsplatser.

Hur går ni vidare?

– Enkäten har tydliggjort att Stockholmskretsen verkligen behöver två kretskommunikatörer, hör av dig om du är intresserad! En direkt effekt av enkäten är att vi har hittat

ytterligare ett kvalitetsombud – och alla som vill dela med sig av sina förbättringsarbeten är välkomna att höra av sig till oss ombud, kontaktuppgifter finns på webben.

Har ni några aktiviteter på gång?

– På Arbetsterapins dag kommer vi att ha en workshop om arbetsterapeutiska insatser vid psykossjukdomar. Alla är självklart välkomna även om man inte jobbar inom området, det är ett gyllene tillfälle att nätverka och träffa kolleger.

Hur gör jag om jag vill engagera mig i kretsen?

– Kontakta någon av oss i styrelsen om du brinner för något speciellt, såväl professionsfrågor som traditionellt fackliga. Vi har ett stort behov av lokala ombudsmän och arbetsplatsombud i Stockholm. Har vi inte representanter är det ingen som talar för oss arbetsterapeuter när det gäller löner och hälsosamma arbetsvillkor.

KATJA ALEXANDERSON

Inspiration, idéer och nätverkande

Ordna kretsmöten med temaföreläsningar och mingel, fler nätverksgrupper, kompetensutvecklande aktiviteter och en och annan lära-känna-varandra på *After fack*. Förbundets kretsordförande och kretskommunikatörer hade många idéer kring medlemsengagemang då de i september träffades för en och en halv dag av inspiration och workshop.

Hela förbundsstyrelsen och 18 kretsar var representerade under konferensen. Hans Winberg från Leading Health Care och Sacos ordförande Göran Arrius inledde med varsin inspirationsföreläsning. Anne-Lie Lokko, specialist på kommunikation i digitala medier, gav några tips till kommunikatörerna.

Under dag två talade ordförandena om förbundets tanke att omorganisera sig i två gränsoverskridande expertråd, som alternativ till dagens råd och grupper med specifika intresseområden. Under tiden fick kommunikatörerna bland annat en snabbkurs i att skriva debattartiklar.

Precis som workshoparna som ordnades vid kretsarnas årsmöten i våras var konferensen och nätverkandet uppskattat. Det enda negativa var att tiden var kort.

Sök till mentorprogrammet

Nu är det dags att söka till förbundets mentorprogram igen. Programmet riktar sig till studenter i slutet av sin arbets-terapeututbildning och nyexaminerade. Mentor till någon av adepterne kan du som har varit yrkesverksam i åtminstone två år bli.

Mentorprogrammet är en medlemsförmån. Vi matchar ihop mentorparen utefter bostadsort och intressen samt arrangerar utbildning inför och under programmet. Utbildningsmomenten genomförs online via Skype, och mentorparen träffas fysiskt mellan Skype-träffarna. Programmet pågår under ett år, från januari 2017 till januari 2018.

Läs mer och ansök senast den 4 december 2017 på arbetsterapeuterna.se/mentorprogram.

Sista chansen!

Ansökningstiden för att söka förbundets stipendier går snart ut. Stipendierna ska användas till utvecklingsarbete och/eller forskning som bidrar till utveckling av arbetsterapi.

Mer information och ansökningshandlingar finns på arbetsterapeuterna.se/stipendiefonden. Undertecknade handlingar ska vara förbundet tillhanda senast den 31 oktober.

Till minne av Ann-Britt Ivarsson

Ann-Britt Ivarsson, professor i arbetsterapi vid Örebro universitet, har gått bort efter en kort tids sjukdom.

Ann-Britt hade ett stort engagemang för vår profession, dess utbildning och forskning. Av sina nära 45 år som arbetsterapeut arbetade Ann-Britt den största delen vid arbetsterapeututbildningen i Örebro.

Ann-Britt disputerade 2002 vid Uppsala universitet med en avhandling om personer med svår psykisk ohälsa och blev den första professorn i arbetsterapi vid Örebro universitet i september 2013. Under sina år vid universitetet innehade Ann-Britt många olika ledningsuppdrag, som akademi-

chef, proprefekt och prefekt. Hon arbetade vid Örebro universitet fram till sin pension i mars 2016.

Ann-Britt var mycket aktiv i arbetsterapeutprogrammets utveckling från att vara en yrkesutbildning till att bli en akademisk utbildning och bidrog kontinuerligt till Sveriges Arbetsterapeuters arbete kring professionsutveckling samt utbildnings-

och forskningsfrågor. Ann-Britt var bland annat med i den programgrupp som mycket framgångsrikt planerade den europeiska arbetsterapikonferensen i Stockholm 2012 och hon var under många år ledamot i programgruppen för Arbetsterapiforum och i förbundets Stipendiefonds styrelse.

Ann-Britts sista förtroendeuppdrag var som ledamot i för-

bundets Begrepp- och termgrupp, där hon aktivt och engagerat deltog fram tills det att hon i våras insjuknade, bara en månad efter sin pensionering.

Ann-Britt var en uppskattad kollega, chef, handledare och mentor. Med värme och glädje delade hon med sig av sin kunskap och erfarenhet. Mina tankar går till familjen och till Ann-Britts kolleger vid arbetsterapeutprogrammet vid Örebro universitet.

IDA KÄHLIN
Förbundsordförande

Om all kemi ändå vore alkemi...

... då skulle du inte behöva välja mellan pub-quizen och dina försäkringar.

Som studentmedlem i Sveriges Arbetsterapeuter får du en olycksfallsförsäkring och en livförsäkring tillsammans med ditt medlemsskap. Båda försäkringarna är kostnadsfria.

Ring oss på 020-51 10 20 eller läs mer om dina studentförsäkringar på akademikerforsakring.se/student

**Akademiker
försäkring**

KALENDARIUM

Du hittar mer information och anmäler dig på arbetsterapeuterna.se/kalendarium.
Har du frågor? Kontakta kursadministratör Elin Westerberg på kurser@arbetsterapeuterna.se.

8 nov Underlätta vardagen genom att använda
välfärdsteknik, Umeå
Sista anmälningdag: 28 oktober

9 nov Certifierings- och uppdateringsdag i
ReDO™-metoden, för dem som tidigare
gått **Vardagsrevidering**, Nacka
Kontakta kurser@arbetsterapeuterna.se
för plats.

14 nov Certifiering och uppdateringsdag för
användare av **Tree Theme Method®**
(TTM), Växjö
Sista anmälningdag: 31 oktober

**Workshop riktad mot palliativ vård och
cancerrehabilitering**, Nacka
Sista anmälningdag: 15 oktober

17–18 nov Grundläggande kurs i Praktisk tillämpning
av **ergonomi för arbetsterapeuter**, Borås
Kontakta kurser@arbetsterapeuterna.se för
plats.

29 nov Underlätta vardagen genom att använda
välfärdsteknik, Nacka
Sista anmälningdag: 21 november

5 dec **Nätverksträff för arbetsterapeuter som
träffar barn och ungdomar med neuro-
psykiatriska svårigheter**, Nacka
Sista anmälningdag: 14 november

2017

24 jan **Uppföljningsdag Assisting Hands
Assessment – AHA**
Mer information kommer.

7 feb **Nätverksträff Ha Koll!**
Mer information kommer.

15–17 feb **KaTid, Kartläggning av Tidsuppfattning**,
Nacka
Sista anmälningdag: 25 januari

9 mars **DOA – Dialog om arbetsförmåga**,
Nacka
Sista anmälningdag: 18 februari

14 mars **REIS-S – Miljöns betydelse för
delaktighet i aktivitet**, Nacka
Sista anmälningdag: 21 februari

UPPDRAGSUTBILDNINGAR I NEUROVETENSKAP VÅRTERMINEN 2017

Akut neurosjukvård, 15 hp

Bilkoörningsförmåga vid neurologisk sjukdom och hjärnskada – multiprofessionella perspektiv, 7,5 hp

Stroke – ett interprofessionellt vårdprocessperspektiv, 15 hp

Information och ansökningshandlingar:
www.sahlgrenska.se/su/utbildning

Gunnel Carlsson, 031-342 37 43
gunnel.carlsson@neuro.gu.se

Annika Särnström, 031-342 12 29
annika.sarnstrom@vgregion.se

KURSAVGIFT: 10.000 kr/7.5 hp, 20.000/15 hp

SISTA ANSÖKNINGSDAG: 15 nov 2016

I mån av plats kan anmälan tas emot fram till kursstart

GÖTEBORGS UNIVERSITET

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

ADL-Taxonomin™

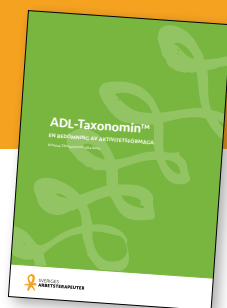
NY VERSION UTE NU!

I denna nya manual av bedömningsinstrumentet har:

- litteraturen uppdaterats med **aktuell forskning**.
- anpassning riktad till personer med **psykiska funktionsnedsättningar** tagits fram (sedan tidigare finns anpassning till barn samt personer med synnedsättning).
- aktiviteter och delaktiviteter mappats till **ICF**.
- språklig och layoutmässig revidering gjorts.

Medlemspris: 425 kr
inkl. moms och porto

arbetsterapeuterna.se/adl-taxomin

Vill du
annonsera?

Kontakt

Lars-Göran Fransson
larsgoran.fransson@swipnet.se
08 640 12 20 • 070 630 82 25

Bokningsstopp

för nästa nummer är den 17 oktober

Annonsformat och priser

www.arbetsterapeuterna.se/annonsera

nästa
NUMMER
*kommer den
17 november*

Arbetsterapeuten

Vad vill du läsa om i din medlemstidning?

Hjälp oss göra Arbetsterapeuten så intressant
och angelägen som möjligt. Hör av dig till
chefredaktör Katja Alexanderson på
katja.alexanderson@arbetsterapeuterna.se.

Vi söker Arbetsanpassare / Arbetsterapeut

Mera information på följande webbadress

<http://kommun.herjedalen.se/naringslivarbete/flyttahit/ledigajobb>

Livskraft, äkthet och närhet

www.herjedalen.se

HÄRJEDALENS KOMMUN
HERJEDAELIEN TJIELTE

Arbetsterapeuter

3 tjänster till västra Gästrikland.

Sista ansökningsdag 23 oktober 2016.

regiongavleborg.se/jobb

FÖR ATT LIVET ÄR VIKTIGT!

Specialiserad handrehabilitering

Vi söker en arbetsterapeut till
specialiserad handrehabilitering
för tillsvidareanställning på
Blekingesjukhuset i Karlshamn.

Läs mer på www.ltblekinge.se

LANDSTINGET BLEKINGE

Vardagsnära lösningar

Svan Care har i över 20 år bidragit till att människor kan bo kvar hemma med bibehållen livskvalitet. Givetvis är vi aningens stolta över att vår passion för utveckling och forskning så tydligt gör skillnad i människors vardag, något som också är vår drivkraft i ambitionen att skapa än fler lösningar.

Läs mer om
våra produkter
på svancare.se

BIDETTE R3

Automatisk bidétoalett med
tvätt och torkfunktion

BIDETTE M3

Manuell bidétoalett med
tvätt och torkfunktion

BIDETTE P12

Manuell bidétoalett
med tvättfunktion

LIFT

Trygg förflyttning till och
från toalettstolen

BALANCE

Toalettstöd som skapar
trygghet för barn

ALU GRIPO

Ett kraftfullt stöd
i vardagen

Vi hjälper dig med
utprovning av Bidette!

KONTAKTA OSS 0240-101 02 | info@svancare.se

 SVANCARE®
svancare.se